

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1910. Första Kammaren. Nr 20.

Lördagen den 9 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Swartz* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående uppförande af en byggnad, innehållande lokaler för krigshögskolan med flera institutioner och myndigheter;

2:o) angående beredande af pension från allmänna indragningsstaten åt förre fästningsbyggnadsarbetaren *Anders Johansson*;

3:o) angående pensioner å allmänna indragningsstaten åt sergeanterna af första klassen vid Hälsinge regemente *C. S. T. Winblad von Walter* och *N. Westberg*;

4:o) angående ökad pension åt krigsarkivarien *D. T. J. Petrelli*;

5:o) Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående upphörande af *Endre pastorats* prebendeegenskap;

6:o) Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående öfverlåtelse till *Norrtelje stad* af viss kyrkoherden i *Norrtelje församlings* pastorat på lön anslagen jord;

7:o) Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående öfverlåtelse till *Piteå stad* af viss kyrkoherden i *Piteå församlings* pastorat på lön anslagen jord;

8:o) Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående försäljning af mark från komministerbostället *Tumba nr 2* i *Botkyrka socken*;

9:o) Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående lönereglering för personalen vid barnmorskeundervisningsanstalterna;

10:o) Kungl. Maj:ts nådiga proposition angående tjänstårsberäkning för vissa rektorer vid statens realskolor;

11:o) Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående pension för framlidne rektorn vid tekniska skolan i *Stockholm B. V. Adlers änka*;

12:o) angående bildande af en lånefond för befrämjande af handverk och därmed jämförlig mindre industri;

13:o) med förslag till förordning angående ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen angående villkoren för tillverkning af brännvin den 11 oktober 1907;

14:o) angående anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gautstråk;

15:o) angående användande af behållning å extra ordinarie anslaget till fortsättande af arbetena å rikets kustfästningar m. m.;

16:o) angående pension å allmänna indragningsstaten till dag-lönaren vid flottans beklädnadsverkstad i Karlskrona Marie Charlotte Agge;

17:o) angående pension å allmänna indragningsstaten till förre fortifikationsarbetaren Sven Johan Magnusson (Jansson);

18:o) angående anslag till nedre justitierevisionen å extra stat för år 1911; och

19:o) i fråga om utförande af en försöksundersökning rörande skogarna inom viss del af landet.

Justerades protokollet för den 2 i denna månad.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 71, till Konungen, i anledning af väckta motioner om ändringar i gällande förordning angående försäljning af brännvin.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda väckta, under gårdagen bordlagda motioner:

i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt:

nr 77, af grefve *Douglas*;

nr 78, af grefve *Lagerbjelke*;

nr 79, af herr *Östberg, Johan*; samt

nr 80, af herrar *Lindblad* och *Gustafsson*.

Föredrogos och lades till handlingarne statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial nr 22, i anledning af Kungl. Maj:ts remiss med öfverlämnande af uppgifter rörande värdet af vissa statsverkets tillgångar vid 1908 års slut.

Vid förnyad föredragning af konstitutionsutskottets den 6 och 8 innevarande april bordlagda utlåtande nr 9, i anledning af väckt motion om ändring af § 14 mom. 2 i förordningen om kommunalstyrelse i stad, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 6 och 8 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 2, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Mom. a).

Kungl. Maj:t hade under punkt 2 af andra hufvudtiteln i statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen att *dels* godkänna det i statsrådsprotokollet öfver justitiedepartementets ärenden för den 14 januari 1910 intagna, af departementschefen framlagda förslag till aflöningsstat för fängvårdsstyrelsen, att tillämpas från och med år 1911, äfvensom de af departementschefen angifna villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i samma stat upptagna aflöningsförmåner, *dels* förklara, ej mindre att en hvar, som med eller efter ingången af år 1911 tillträdde befattning i fängvårdsstyrelsen, skulle vara pliktig att underkasta sig ofvanberörda villkor och bestämmelser, än äfven att de förutvarande innehafvare af befattningar i fängvårdsstyrelsen, hvilka icke före den 1 november 1910 anmälde, att de ville underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle varda bibehållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån ej annat föranleddes af bestämmelserna i gällande lag angående civila tjänst innehafvares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem, *dels* ock höja det i riksstaten uppförda anslaget till fängvårdsstyrelsen från 63,000 kronor med 28,700 kronor eller sålunda till 91,700 kronor.

Ang. ny aflöningsstat för fängvårdsstyrelsen.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom Andra kammaren af herr *E. Beckman* väckt motion (nr 117), däri föreslagits, att Riksdagen ville åt fängvårdsstyrelsens skrifbiträde — förutom de förmåner i öfrigt, som i statsverkspropositionen föreslagits — bevilja den af Kungl. Maj:t föreslagna begynnelönen

Ang. ny aflö-
ningsstat för
fångvårds-
styrelsen.
(Forts.)

af 1,200 kronor för år, fördelad i lön 600 kronor, tjänstgöringspenningar 450 kronor samt ortstillägg 150 kronor, äfvensom medgifva, att nämnda begynnelselönen finge genom tre ålderstillägg å 200 kronor hvardera efter respektive 5, 10 och 15 år höjas till 1,800 kronor för år.

Pensionen skulle i så fall enligt de beräkningsgrunder, som i statsverkspropositionen följts och i likhet med pensionen för telegrafstyrelsens kontorsskrifvare, komma att belöpa sig till 1,200 kr. för år.

Utskottet hade i nu föredragna moment hemställt, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt med afslag å herr Beckmans ofvan omförmälda motion, måtte godkänna följande aflöningsstat för fångvårdsstyrelsen:

	K r o n o r .				
	Lön eller motsvarande.	Tjänstgöringspenningar eller motsvarande.	Orts-tillägg.	Summa.	
Generaldirektören och chefen	7,000	3,000	1,000	11,000	
1 byråchef	5,000	2,500	600	8,100	} Efter 5 år kan lören höjas med 600 kronor.
1 byråchef	5,000	2,500	600	8,100	
1 arbetsintendent, arvode.....	5,000	2,000	—	7,000	
1 andra gradens tjänsteman (sekreterare)	3,600	1,800	400	5,800	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 andra gradens tjänsteman (sekreterare)	3,600	1,800	400	5,800	
1 andra gradens tjänsteman (kamrerare)	3,600	1,800	400	5,800	
1 första gradens tjänsteman (registrator, tillika aktuarie)	2,200	1,500	300	4,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kr.
3 första gradens tjänstemän (kassör, tillika bokhållare, samt revisorer)	6,600	4,500	900	12,000	
1 skrifbiträde	700	350	150	1,200	} Efter 5 år kan lönen höjas med 150 kronor och efter 10 år med ytterligare 150 kr.
1 förste vaktmästare	900	450	150	1,500	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
1 vaktmästare	700	350	150	1,200	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kr.
1 vaktmästare	700	350	150	1,200	
Till arfvoden och flitpenningar åt extra biträden, vikariatersättningar m. m.	—	—	—	19,000	
Summa	—	—	—	91,700	

Anm. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

Friherre Åkerhielm: Det är några detaljer i det föreliggande förslaget, vid hvilka jag vill fästa kammarens uppmärksamhet. De kunna visserligen anses obetydliga, men de kunna få ganska stor betydelse, om, såsom det här uttalats på flera ställen, hvad nu beslutas för fängvårdsstyrelsen kommer att vara normerande äfven för andra ämbetsverk.

*Ang. ny aflö-
ningsstat för
fängvårds-
styrelsen.
(Forts.)*

Min första anmärkning gäller aflöningen för fängvårdsstyrelsens skrifbiträde. Den är nu föreslagen till: lön 700 kronor, tjänstgöringspenningar 350 kronor och ortstillägg 150 kronor eller tillsammans 1,200 kronor. Och denna aflöning kan efter 5 år höjas med 150 kronor och efter 10 år med ytterligare 150 kronor. Det har, såsom herrarna sett i den kungl. propositionen, praktiserats något olika i ämbetsverken med afseende på skrifbiträdenas aflöning. I en del ämbetsverk åtnjuta skrifbiträdena fast arvode och betalas därefter efter ark för renskrifningen. I andra åter hafva de helt och hållet fast arvode. Den kungl. propositionen har nu löst denna fråga så, att man bör göra skrifbiträdena till tjänstemän med fast, bestämd lön och ungefär samma tjänstgöringskyldighet som personalen i öfrigt har. Under sådana förhållanden synes det vara af allra största vikt, att man sätter aflöningen för dessa skrifbiträden så, att den blir verkligt tillfredsställande. I det syftet har också förslag väckts af herr Beckman i Andra kammaren, däri han föreslår, att den ursprungliga lönen skulle liksom i Kungl. Maj:ts proposition utgöras af 1,200 kronor, med en förändring till hvilken jag strax skall komma. Men i stället för två ålderstillägg såsom i den kungl. propositionen, hvartdera å 150 kronor, skulle det bestämmas tre ålderstillägg hvartdera å 200 kronor, hvarigenom aflöningen efter 15 år skulle komma upp till 1,800 kronor. Jag kan förstå, att icke utskottet har velat vara med om det förslaget på de grunder utskottet anfört, hvarvid särskildt framhållits den aflöning, som blifvit beviljad de kvinnliga biträdena inom järnvägsstyrelsen och telegrafstyrelsen, på hvilka man måste ställa större fordringar på kompetens än på blott så kallade skrifbiträden. Men om man ser till arbetets tyngd, så tror jag för min del, att tjänstbefattningarna äro fullt jämförliga med hvarandra, och jag tror knappast, att man kan tänka sig ett mera utslitande arbete än renskrifningsarbete, som utöfvas dag efter dag för att förtjäna det lefvebröd, hvarpå dessa personer skola existera. Jag vill för min del icke gå ifrån den utgångspunkt utskottet har, nämligen att löneförmånerna för skrifbiträdena icke böra bestämmas lika höga som för järnvägsstyrelsens och telegrafstyrelsens kontorsskrifvare, men det synes mig, att man skulle kunna gå en medelväg. Medelvägen innefattas ju på sitt sätt i herr Beckmans förslag, men det är också ett medlingsförslag, som är framställt i reservationen, som går ut på bestämmande af tre ålderstillägg, hvartdera å 150 kronor, så att lönen skulle komma upp till 1,650 kronor. Nu skall jag för min del tillåta mig hemställa, att herr Beckmans motion med afseende

Ang. ny aflö-
ningsstat för
fångvårds-
styrelsen.
(Forts.)

på ålderstilläggen bifalles på det viset, att det blir två ålderstillägg, hvartdera å 200 kronor, och att man således utesluter det sista af de af herr Beckman föreslagna ålderstilläggen.

I sammanhang därmed torde den ändringen böra göras, att, under det i Kungl. Maj:ts proposition 700 kronor hänföres till lön och 350 till tjänstgöringspenningar, lönen i enlighet med herr Beckmans motion upptages till 600 kronor och tjänstgöringspenningarna till 450 kronor, detta för att pensionen, som enligt Kungl. Maj:ts förslag är 1,000 kronor, icke skulle genom förändringen komma att ökas. Med detta förslag kommer man upp till en aflöning för skrifbiträdena efter 10 år af 1,600 kronor, och jag tror verkligen icke, att det kan anses vara för mycket. Jag skall således tillåta mig hemställa, att aflöningen till fångvårdsstyrelsens skrifbiträde må upptagas till 600 kronor lön, 450 kronor tjänstgöringspenningar och 150 kronor ortstillägg eller tillsammans 1,200 kronor med två ålders- tillägg, det första efter fem år å 200 kronor och det andra efter 10 år likaledes å 200 kronor.

Däremot kan jag icke underlåta att för min del yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition rörande vaktmästarna. I Kungl. Maj:ts proposition var aflöningen för vaktmästare upptagen, såsom utskottet föreslagit, med lön, tjänstgöringspenningar och ortstillägg för förste vaktmästare till 1,500 kronor samt därjämte ett ålderstillägg efter 5 år med 200 kronor. Utskottet har satt ned detta ålderstillägg till 100 kronor. För de öfriga vaktmästarna var i Kungl. Maj:ts proposition aflöningen upptagen med lön, tjänstgöringspenningar och ortstillägg till 1,200 kronor, hvartill kommo två ålderstillägg hvartdera å 150 kronor; således skulle de efter 10 års tjänstgöring komma upp till 1,500 kronor. Utskottet har satt ned äfven dessa ålderstillägg till 100 kronor, så att de ifrågavarande vaktmästarna skulle komma upp till en slutaflöning af 1,400 kronor. Jag kan hänföra mig till den motivering, som Kungl. Maj:ts proposition i det fallet innehåller, och ber att få yrka, att aflöningen måtte sättas för förste vaktmästare, såsom den föreslagits af utskottet, men med den ändring att ålderstillägget höjes från 100 till 200 kronor och för de öfriga vaktmästarna, såsom det är föreslaget i utskottets betänkande, med den ändring, att ålderstilläggen i stället för 100 kronor bestämmas till 150 kronor. Jag hemställer också, att särskild proposition måtte göras på hvar och ett af dessa yrkanden och sedan på momentet i öfrigt.

Herr Säve: Den tanke, som borde vara den bestämmande vid våra löneregleringar, borde väl vara den, att det är statens skyldighet att bereda de tjänstemän, hvilkas hela arbetskraft den exploaterar i sina verk och inrättningar, så pass skälig ersättning för deras arbete, att de skola kunna existera. Men jag tänker också på en annan princip, som bör göra sig gällande, den nämligen att det arbete, som statens tjänare nedlägga i dess tjänst, bör betalas så mycket som det är värdt. Nu synes det mig, som om hvarken statsutskottet

eller Kungl. Maj:ts har tagit hänsyn till dessa båda grundsatser vid bestämmandet af arfvodet för det skrifbiträde i fängvårdsstyrelsen, hvarom nu är fråga. Man kan ju, om man känner lefnadsomkostnaderna i hufvudstaden, väl förstå, att en löneinkomst af 1,200 kronor omöjligen kan räcka till för en person med lefnadsbehof, som åtminstone något höja sig öfver den kroppsarbetande klassens. Och inser man icke det, bör man åtminstone få full klarhet om huru det härmed förhåller sig af de uppgifter, som Fredrika Bremerförbundet lämnat och hvilka finnas meddelade i den skrifvelse från styrelsen för kvinnor i statens tjänst, som blifvit här utdelad bland kammarens ledamöter. Och ett arbete bör ersättas med hvad det är värdt. Nu får man vid värderingen af det kvinnliga skrifbiträdets arbete icke låta sig ledas af den gamla nationalekonomiska formeln: »tillgång och efterfrågan», ty det är alldeles uppenbart, att nog finns det unga kvinnor, hundratals, ja kanske tusentals, som med tacksamhet skulle mottaga den tjänstebefattning, hvarom här är fråga, icke därför att de anse sig kunna existera på aflöningen, utan därför att tillfälle beredes dem till en nyttig verksamhet, och därför att de anse sig kunna förutom på aflöningen repliera på det understöd, som de kunna få af sina närmaste anförvanter, sina föräldrar eller andra. Men då blir det ju på det sättet dessa föräldrar eller dessa andra anförvanter, som få biträda staten med att lämna ersättning för det arbete, som utföres i dess tjänst, och det kan väl näppeligen vara staten värdigt.

Men hvad värderingen för öfrigt beträffar, så tror jag, att man kan vara berättigad att göra en gensaga mot den uppfattningen, att det icke är annat än okvalificerad arbete som skrifbiträdet i fråga har att utföra. Statsutskottet kallar det för »icke kvalificerad» arbete och menar nog därmed, att det blott och bart inskränker sig till renskrifning, men nog är det någonting mer än blott renskrifning. Jag har fått en uppgift från en tjänsteman i fängvårdsstyrelsen, hvaraf framgår, att det skrifbiträde, som nu är interimistiskt anställt hos styrelsen, får ej sällan efter utkast uppsätta expeditioner, och det är för mig klart, att det gäller för detta skrifbiträde detsamma som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet yttrat i afseende på skrifbiträdena inom de centrala ämbetsverken, att de nog med tiden få andra uppgifter också, såsom kollationering och uppsättning af enklare expeditioner. Och man kan vara öfvertygad om att skrifbiträdena i de centrala ämbetsverken, om de äro dugliga — och några andra än dugliga komma näppeligen att anställas — i händelse af brådska vid expeditionerna nog få åt sig öfverlämnadt åtskilligt af de ordinarie manliga tjänstemännens göromål.

Med afseende på det arfvode, som nu här skulle kunna fastställas, är det svårt för mig att instämma med den siste ärade talaren, som, ehuru han framhöll vikten och nödvändigheten af att göra en förhöjning, begränsade sitt yrkande till mycket måttliga

Ang. ny aflöningsstat för fängvårdsstyrelsen.
(Forts.)

Ang. ny aflö-
ningsstat för
fångvårds-
styrelsen.
(Forts.)

dimensioner. Men då jag icke vill åstadkomma splittring, nödgas jag emellertid förena mig med friherre Åkerhielm i hans yrkande.

Friherre Beck-Friis, Johan: Jag skall be att få redogöra för de skäl, som statsutskottet hade, då det i denna punkt angående aflöningen för skrifbiträdena tillstyrkte Kungl. Maj:ts förslag.

Vi jämförde dessa lönesatser med de lönesatser, som Riksdagen under senare år beviljat till kvinnliga tjänstemän vid kommunikationsverken, (det är nämligen de senaste löner på stat, som Riksdagen bestämt för kvinnliga tjänstemän), och vill jag säga, att det är första gången det är föreslaget, att skrifbiträden skola uppföras på ordinarie stat. Därför är det naturligt, att detta väckt stor uppmärksamhet och att den personal detta gäller eller snarare kan komma att gälla gjort allt hvad den kunnat för att få dessa löner så förmånliga som möjligt. Hvad vi då fäste oss vid var det, att för åtnjutandet af aflöningen vid kommunikationsverken voro föreskrifna vissa kompetensfordringar och utbildningskurser, och vidare, att i kommunikationsverken tjänstgöringstiden är en timme längre, än hvad den blir i fångvårdsstyrelsen. Om man tager detta i betraktande, måste man finna, att de af Kungl. Maj:ts föreslagna lönesatserna äro ganska väl avvägda, och gaf detta anledning till att utskottet ville stanna vid att tillstyrka Riksdagen att bifalla desamma. Men jag kan icke dölja, att det var en ganska allmänt känd sak, att utskottet gärna ville gå med på någon förbättring i detta fall. Men man ställde sig tvekande. Om man jämför den nu föreslagna aflöningen med de uppgifter, som man fått på hvad ett sådant skrifbiträde behöfver i aflöning för att kunna lefva i Stockholm, kommer man till det resultat, att aflöningen icke räcker till. Men man kan se saken på annat sätt. Ett skrifbiträde får högst 1,500 kronor. Om två skrifbiträden slå sig ihop, hafva de tillsammans 3,000 kronor. Det är samma aflöning, som lämnas en manlig tjänsteman i de lägre graderna inom kommunikationsverken, och den aflöningen är beräknad för en man med familj att lefva på, så nog kan man göra åtskilliga invändningar och erinringar mot de af åtskilliga damer i dessa dagar kringsända och äfven muntligt framförda uppgifterna och beräkningarna. Då det emellertid här i kammaren har visat sig, att det finnes många ärade talare, som vilja med stöd af herr Beckmans motion förorda lönstillägg högre än de af Kungl. Maj:ts föreslagna, så att dessa kvinnliga skrifbiträden skulle få två ålderstillägg à 200 kronor och således komma upp till en aflöning af 1,600 kronor, är jag öfvertygad, att icke någon af statsutskottets ledamöter vill motsätta sig en sådan ökning af denna lön. Jag yrkar därför nu icke bifall till utskottets förslag utan låter det bero vid hvad de föregående ärade talarne sagt.

Däremot kan jag icke stanna på samma ståndpunkt, då det gäller vaktmästarna. Vaktmästarnas löner äro nyreglerade löner.

Där hafva två lönesatser stått mot hvarandra, de som beviljats för kommunikationsverkens vaktmästare och de som äro afsedda för de centrala verkens vaktmästare. Aflöningen för de förra har satts högre än för de senare, beroende därpå att kommunikationsverkens vaktmästare hafva rätt mycket längre tjänstgöring äfvensom viss aftontjänstgöring, hvilket icke förekommer vid de centrala ämbetsverken. Skulle man nu gå med på hvad Kungl. Maj:t i detta fall föreslagit, komme skillnaden i aflöning för de båda slagen af vaktmästare att blifva ganska obetydlig, hvilket skulle kunna föranleda till att kommunikationsverkens vaktmästare skulle vilja hafva ytterligare löneförhöjning. Däremot finnes det prejudikat på att man skulle kunna gifva det af utskottet föreslagna ålderstillägget å 100 kronor såväl till förste vaktmästare som till vanliga vaktmästare, och det är det af Riksdagen förra året fattade beslutet om aflöning till vaktmästaren vid Karolinska institutet. Således tror jag i detta fall, att utskottet har handlat riktigt och rättvist, och fördenskull anhåller jag, herr talman, att, hvad vaktmästarna beträffar, få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. ny aflöningsstat för fångvårdsstyrelsen.
(Forts.)

Herr Rudebeck: Då vid 1906 års riksdag motion väcktes om beredande af fast anställning åt de uti åtskilliga statens ämbetsverk anställda kvinnliga biträden, anslöt jag mig till dem, som yrkade bifall till denna motion, hvilken också hade till följd en skrifvelse till Kungl. Maj:t. Sedermera har detta önskemål blifvit förverkligadt i afseende å flera ämbetsverk, och är det äfven i afseende å fångvårdsstyrelsen uti nu föreliggande förslag. Jag kan emellertid icke undertrycka den mening, hvilken jag hyser i likhet med föregående talare, att det belopp, hvartill statsutskottet här kommit, är afsevärdt lågt emot hvad af behof och billighet påkallas, om man verkligen vill vinna det man afser att vinna, nämligen att lämna full ersättning för presteradt arbete och sätta personerna i fråga i sådana lefnadsförhållanden, som de förtjäna på grund af verkställt arbete. Jag tänker därvid icke så mycket på deras första anställningstid, då de äro unga och, i många fall åtminstone, hafva stöd af ett eget hem eller nära anhöriga, och därigenom i en eller annan form kunna vinna förmåner, som i förening med den årliga inkomsten sätta dem i en relativt gynnsam ekonomisk ställning. Men tiden går, stödet faller bort, och de blifva helt och hållet ensamma och lämnade åt sig själva. Det synes mig därför, att den ersättning, som de vid denna tid få för sitt arbete enligt nu gällande bestämmelser, är alltför ringa. Under den första tiden, då de äro yngre, är det naturligtvis också lättare för dem att på sina fritimmar skaffa sig bisysselsättning. Vi må emellertid komma ihåg, att för arbetet å ämbetsrummet är föreskrifven en minitid af sex timmar, men att tiden, om arbetet så påfordrar, kan ökas till sju; det vill säga, de äro upptagna af sitt arbete i ämbetsverket från kl. 10 förmiddagen stundom ända till kl. 5 eftermiddagen. Den

Ang. ny aflö-
ningsstat för
fångvårds-
styrelsen.
(Forts.)

tid, hvarunder de med extra arbete kunna förskaffa sig biförtjänster, måste således blifva ganska kort, och det gäller ännu mer, då de blifva äldre och icke förmå att med bibehållen hälsa och kraft åtaga sig arbete utöfver arbetet i ämbetsverket. Jag skulle gärna för min del velat hafva framställt förslag om en större förhöjning än den, som den förste ärade talaren här gjort, men då jag antager, att en sådan framställning icke komme att vinna bifall, skall jag icke göra något särskildt yrkande, utan för min del endast inlägga ett lifigt förord för att åtminstone den förhöjning, som här blifvit föreslagen, måtte vinna kammarens bifall.

Herr Jonsson: Då min kamrat inom afdelningen redan redogjort för de synpunkter, som för afdelningen varit bestämmande, när den tillstyrkte Kungl. Maj:ts proposition angående det kvinnliga bitrådets aflöning, behöfver jag icke vidare uppehålla mig vid denna sak. Men jag vill ändå fästa uppmärksamheten på en omständighet, som ingen talare ännu berört, nämligen den, att detta skrifbiträde, som nu är anställdt i fångvårdsstyrelsen, enligt här föreslagna bestämmelser genast skulle få räkna sig till godo den tjänstgöringstid, hon förut haft, så att hon genast komme upp i den högsta aflöningen, 1,500 kronor, och således icke behöfde börja med begynnelselönen 1,200 kronor. Äfven detta kan vara ett skäl, hvarför man borde kunna nöja sig med hvad Kungl. Maj:t föreslagit.

Jag ber vidare att få fästa uppmärksamheten därpå, att den kommitté, som fick i uppdrag att utreda, i hvilka fall och på hvilka villkor kvinnliga skrifbiträden borde få fast anställning vid ämbetsverken, föreslog en marginal i aflöningen för dem och med dem likställda från 1,200 kronor till 1,800 kronor, men kommittén ansåg, att det högsta aflöningsbeloppet skulle gälla för beställningar med större räckvidd än de, som här äro i fråga och således skulle afse sådana kvinnliga biträden, som delvis och tidvis gjorde tjänst såsom andra tjänstemän inom verken, en tjänst, som således gick utöfver den, som tillhör nu ifrågavarande skrifbiträde. På dessa grunder var det jag för min del bestämde mig för att hålla på Kungl. Maj:ts förslag inom afdelningen, och det torde kanske vara på sin plats att åtminstone en medlem står kvar vid denna uppfattning. Jag anser mig således böra yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition i denna punkt.

Hvad vaktmästarna beträffar, har redan ett skäl, som kan med fog framställas, blifvit anfördt för det förslag, som afdelningen kommit till. Det är egendomligt, att redan två år efter sedan Riksdagen reglerat staterna för vissa ämbetsverk och där fastställt vaktmästarnas lönevillkor så, att ett ålderstillägg skulle tillkomma vanliga vaktmästare men icke förste vaktmästare, man så pass öfverskrider denna norm, att man vill gifva ett ålderstillägg å 200 kronor till förste vaktmästare samt dylikt tillägg af 300 kronor, fördeladt på

två sådana, till vanliga vaktmästare. Det torde vara nog med att stanna vid hvad afdelningen och utskottet hafva föreslagit, och för denna min åsikt har jag stöd däri, att uti senaste lönereglering, som Riksdagen verkställt, nämligen för Karolinska institutet, just medgafs, att ålderstillägg skulle utgå, ett på 100 kronor till förste vaktmästare och två på 100 kronor hvardera för öfriga vaktmästare. Jag anhåller därför om bifall till utskottets förslag äfven i denna del.

*Ang. ny aflö-
ningsstat för
fångvårds-
styrelsen.
(Forts.)*

Herr statsrådet Petersson: Statsutskottets utlåtande i denna punkt föranleder från min sida en anmärkning, som möjligen är öfverflödig, men som i alla fall bör framställas, på det att icke något som helst missförstånd må råda i frågan.

Utskottet har på sidan 7 erinrat, att 1906 års statsrevisorer gjort anmärkning därom, att »särskilda kostnader utgått för göromål, som skäligen bort af verkens vaktmästare utan ersättning bestridas; och hade i sådant afseende förekommit utgifter för eldning, för hembärande af handlingar och böcker, för hissning och skötsel af flagga med flera dylika bestyr», och har utskottet framhållit önskvärdheten däraf, att frågan, i hvad den afser fångvårdsstyrelsens vaktmästare, tages under ompröfning, då ny instruktion kommer att utfärdas för styrelsen. Jag antager, att den exemplifiering, som utskottet gjort i fråga om hvad vaktmästarne böra göra för sina löner, icke får utsträckas till att afse äfven sådana saker som städning och skurning af lokalerna. Fångvårdsstyrelsen disponerar ett tjugotal rum, och förste vaktmästaren, som har att ombesörja deras städning och skurning, har anställt en särskild aflönad tjänarinna för detta arbete. Det synes mig gifvet, att denna kostnad måste fortfarande ersättas. Under förutsättning att denna min uppfattning är riktig, har jag icke något att anmärka mot utskottets yttrande.

Herr Wijk: Då Riksdagen för några år sedan aflät skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran att se till, huruvida icke de kvinnliga skrifbiträdena inom vissa ämbetsverk kunde erhålla fastare anställning, öfverlämnades detta åt löneregleringskommittén, som också därom afgifvit yttrande i sitt utlåtandes sjunde del, och föreslog kommittén såsom minimum en aflöning af 1,200 och maximum till 1,800 kronor, således ett par hundra kronor mer än här föreslagits. Då jag varit med om kommitténs förslag, är det naturligt, att jag med nöje biträder baron Åkerhielms förslag framför utskottets.

Grefve Wachtmeister, Hans: Jag skall bedja att få förena mig i det yrkande beträffande ifrågavarande skrifbiträdes aflöning, som är framställt af friherre Åkerhielm. Det har ju länge varit ett önskemål, att dessa skrifbiträden skulle få en bättre ställning än den de hittills haft, och enligt Kungl. Maj:ts nu föreliggande proposition skulle också deras ställning blifva väsentligen förbättrad, då de få rätt till pension, semester samt rätt att bibehålla en del

Ang. ny aflöningsstat för fängvårdsstyrelsen.
(Forts.)

af aflöningen under sjukdom, men det förefaller mig i likhet med flera föregående talare, att aflöningsbeloppet i detta fall är för lågt. Herrarne hafva haft tillfälle att taga del af den utredning, som blifvit gjord af Fredrika-Bremerförbundet och hvilken säkerligen är mycket pålitlig, och af denna utredning framgår, att lefnadskostnaderna för en kvinna i ett skrifbitrådes ställning enligt olika uppgifter uppgå till 1,500 à 2,000 kronor i runda tal. Den af Kungl. Maj:t föreslagna aflöningen efter tio år, 1,500 kronor, är sålunda otillräcklig för lefnadskostnadernas bestridande. Nu kan man säga, att denna aflöning endast afser att godtgöra arbetet på tjänsterummet, och att det hemarbete, som utföres, blir särskildt ersatt, men enligt den kungl. propositionen skulle arbetet på tjänsterummet utgöra sex timmar dagligen och sju timmar, ifall så behöfves. Jag tviflar på, att många af ifrågavarande kvinnliga bitråden efter en sådan arbetsdag kunna utföra afsevärdt arbete i hemmet.

Jag tror äfven, att Kungl. Maj:ts förslag, om det bifalles, komme att medföra nedsättning i de inkomster, som för närvarande på många håll utgå. I statskontoret, kan jag nämna, finnas tvenne mångåriga bitråden, som förra året åtnjoto för sitt arbete på tjänsterummet, det ena 1,450 och det andra 1,350 kronor. Deras arbetstid utgjorde fyra och en half timma, hvarigenom de kunnat utföra hemarbete, hvilket också gjort, att för det ena bitrådet sammanlagda inkomsten uppgått till 1,876 och för det andra till 1,641 kronor.

Nu säges det i utskottets utlåtande, att arbetet är af icke kvalificerad beskaffenhet, och det kan så vara, men det är skillnad mellan renskrifning och renskrifning. Den, som varit i tillfälle att inom ett ämbetsverk på nära håll följa det arbete, som presteras af de plikttrogna tjänarinnor, som de flesta ämbetsverk hafva lyckan att äga i sina skrifbitråden, vet att högt skatta deras arbete och är beredd att kalla det kvalificerad. Det arbete, som presteras af ett skrifbiträde, som varit i tjänst exempelvis i tio år, är af helt annat värde än en nybörjares eller en särskildt tillkallad renskrifverskas. Ett skrifbiträde, som länge arbetat i ett verk och under åren haft tillfälle att sätta sig in i dess arbetsätt, så att det kan utreda och snabbt och säkert reda sig med svårlästa expeditioner, är af stort värde för detta ämbetsverk, i synnerhet vid brådskande tillfällen, så att man icke behöfver sitta och ändra på en skrifvelse, som det är angeläget att få snart expedierad. Jag tror således icke, att man kan säga, att en aflöning af 1,600 kronor efter 10 års tjänst är för hög och ber kammaren behjarta det yrkande, som blifvit framställt af friherre Åkerhielm.

Herr von Friesen: Jag var också med bland dem, som år 1906 förordade skrifvelsen till Kungl. Maj:t angående reglering af bitrådenas, både de manligas och de kvinnligas, ställning inom ämbetsverken, och jag tror, att man bör vara såväl löneregleringskom-

mittén som Kungl. Maj:t tacksam för det förslag, som nu kommit fram inför Riksdagen. Men liksom föregående talare håller jag före, att det lönebelopp, till hvilket man i den kungl. propositionen kommit, är väl litet i jämförelse med det, som eljest förekommer för personer med likartad sysselsättning.

*Ang. ny aflö-
ningsstat för
fångvårds-
styrelsen.
(Forts.)*

Jag ber då först att få taga upp ett argument, som icke står anfördt i utskottets betänkande, men som af en ärad talare, hvilken yrkat bifall till utskottets förslag, blifvit framfördt, nämligen att det skrifbiträde, som nu är anställdt i fångvårdsstyrelsen, skulle genast erhålla båda ålderstilläggen. Det är nog mycket bra det, men det är i alla fall för litet; det är mindre än det borde vara, och dessutom regleras icke lönerna för nuvarande innehafvare af platserna, utan lönerna regleras för platserna.

Hvad sedan *utskottets* motivering angår, så har utskottet uppdragit en jämförelse mellan å ena sidan de kvinnliga skrifbiträdena hos järnvägsstyrelsen och telegrafstyrelsen samt å andra sidan det nu ifrågavarande skrifbiträdet, och det säges till en början, att skrifbiträdena hos först nämnda styrelser hafva mycket längre tjänstgöring än det senare, hvarför det icke heller vore underligt, om de förra också fått högre lön. Det är riktigt, att dessa hafva längre tjänstgöring, men om jag går till järnvägsstyrelsen, hafva dess biträden också proportionsvis en vida högre aflöning än hvad här i den kungl. propositionen föreslagits för det ifrågavarande skrifbiträdet. I järnvägsstyrelsen är begynnelselönen 1,480 kronor och slutlönen 2,200 kronor. Om man nu sätter ner beloppen med en sjundedel på den grund, att i fångvårdsstyrelsen fordras sex timmars tjänstgöring, under det denna i järnvägsstyrelsen är sju timmar, kommer man till en begynnelselön af 1,269 kronor, en lön, som likväl går utöfver den begynnelselön, Kungl. Maj:t föreslagit, och om jag sätter ner slutlönen 2,200 kronor, kommer jag, med afdrag af en sjundedel, till en slutlön af 1,886 kronor, således vida mer än 1,500 kronor, som Kungl. Maj:t föreslagit. I telegrafstyrelsen äro respektive begynnelse- och slutlöner endast 1,260 och 1,800 kronor, och således skulle en slutlön på 1,800 kronor ställa fångvårdsstyrelsens skrifbiträde i bättre ställning än de kvinnliga biträdena hos telegrafstyrelsen. Men det är att märka, att en så stor skillnad som mellan 1,800 och 1,500 kronor icke bör betingas af det minskade arbetet, och då man tänker på, att högsta aflöningen, sedan alla ålderstilläggen intjänats, enligt reservanternas förslag skulle uppnås först efter femton år, under det att i telegrafstyrelsen denna högsta lön, 1,800 kronor, kommer vederbörande till godo efter tolf år, så finner man ju redan här en väsentlig skillnad. Om sedermera slutlönen nedsattes, såsom det är föreslaget i reservationen, komme det att medföra, att skrifbiträdet i fångvårdsstyrelsen alls icke sattes i bättre ställning än biträdena inom telegrafstyrelsen, utan snarare i sämre. Detta i afseende å tjänstgöringstiden.

Det andra skälet utskottet anfördt är, att här icke fordras ett så

Ang. ny aflö-
ningsstat för
fångvårds-
styrelsen.
(Forts.)

kvalificerad arbete som inom järnvägs- och telegrafstyrelserna. Hvad järnvägsstyrelsen beträffar, har jag nöjet kunna åberopa Kungl. Maj:ts proposition, där det heter: »Beträffande vissa ämbetsverk — hvilka med hänsyn till den särställning, deras biträden intogo, i löneregleringskommitténs utredning lämnats åsido — har dock biträdesfrågan redan vunnit sin lösning, och har den därvid lösts på det sätt, att biträdena uppförts på ordinarie stat.

Detta är förhållandet med järnvägsstyrelsen, å hvars stat äro, under benämning bokhållare eller kontorsskrifvare, uppförda åtskilliga biträden, af hvilka några äro sysselsatta uteslutande med renskrifningsarbete, under det andra hafva sig anförtrodda göromål af mera kvalificerad art.»

Där anses det sålunda, att de, som uteslutande syssla med skrifning, skola hafva samma aflöning som de, hvilka syssla med arbete af mera kvalificerad art, och ett par föregående talare, som mycket väl känna till dessa förhållanden, hafva också betonat, hvilken väsentlig likhet det i själfva verket är mellan dem, som syssla med skrifning, och dem, som hafva »mera kvalificerad» arbete. I verkligheten förhåller det sig så, att biträdena syssla endast med renskrifning under de första åren, men sedermera kan det icke hjälpas att de genom detta skrifarbete få en för gången af arbetet inom verket icke oväsentlig insikt i vissa formella grepp vid behandlingen af själfva frågorna och på detta sätt blifva till ovärderlig nytta för tjänstemännen och ämbetsverket. Jag är säker, att mången ny expeditionschef haft nytta af att fråga ett skrifbiträde, huru det eller det skall göras — icke i sak, men i form — och själf har jag erfarenhet af, hvilken nytta man kan hafva af ett gammalt och erfaret skrifbiträde. De äro icke mera blott mekaniska skrifbiträden, sedan de fått tjänstgöra någon längre tid, utan de äro tänkande varelser de också. De äro ofta ganska vakna, och därigenom att de tvingas att i detalj gå igenom allt, få de i många hänseenden en god inblick i förhållandena. Jag tror därför, att man icke bör göra denna stränga skillnad mellan enbart skrifarbete, när det är efter år gäller samma sak, och det mera »kvalificerade» arbetet. Dessa kvinnliga skrifbiträden blifva nog i själfva verket också ett slags amanuenser, det må heta aldrig så mycket, att de syssla uteslutande med renskrifning.

Hvad nu beträffar det ifrågavarande skrifbiträdet hos fångvårdsstyrelsen, tror jag, att det väl förtjänar den lilla uppmuntran, det skulle få enligt friherre Åkerhielms förslag; detta förslag är på visst sätt bättre än reservanternas, ty enligt friherre Åkerhielms förslag skulle detta biträde efter tio år erhålla de båda ålderstilläggen å tillsammans 400 kronor, men enligt reservanternas 450 kronor först efter femton år. Jag skulle gärna velat biträda ett yrkande, som ginge längre till skrifbitrådets förmån än friherre Åkerhielms, men inskränker mig nu till att yrka bifall till detta förslag.

Herr vice talmannen: Mot den siste talarens deduktioner tror jag nog, att en del invändningar skola kunna göras, men att göra dem öfverlämnar jag till honom, som begärt ordet efter mig.

Nu vill jag först säga ett par ord om det ifrågavarande skrifbiträdet. Jag kan då nämna, att vid ärendets behandling i statsutskottet af mig själf framkastades den tanke, som nu här vunnit gestalt i friherre Åkerhielms yrkande, men då ingen senterade den, gjorde jag aldrig någon proposition på den i statsutskottet. Häraf kunna herrarne förstå, att jag för min del icke har något emot friherre Åkerhielms yrkande. Och såsom den, som först talade å statsutskottets vägnar, sade, antager också jag, att statsutskottets ledamöter i allmänhet icke hafva så synnerligen mycket emot att bifalla friherre Åkerhielms yrkande. Är det några, som hafva något emot det, tror jag i alla fall, att det icke lönar sig att motsätta sig det, ty det är alldeles uppenbart, att förslag om kvinnliga aflöningar vinna bifall i kamrarna, äfven då de äro högt tilltagna, och utan tvifvel vinner friherre Åkerhielms förslag bifall i Första kammaren. Det synes mig ej vara skäl till annat än att bifalla detsamma.

Nu har diskussionen rört sig om detta enda kvinnliga skrifbiträde hela tiden, och man har ej alls fäst sig vid friherre Åkerhielms yrkande i fråga om vaktmästarne. Däraf drager jag den slutsats, att kammaren ej är lika lifvad att bifalla den delen af friherre Åkerhielms yrkande. Och jag anser, att kammaren ej heller bör vara det. Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på, att det yrkandet är ganska vidt gående. Visserligen förekommer här i förslaget ej mer än 3 vaktmästare, men justitieministern säger i sitt yttrande vid föredragningen af statsverkspropositionen, att det han här föreslagit för vaktmästarne inom fångvårdsstyrelsen föresloges af samtliga departementschefer angående de verk, som lydte under deras departement, och icke blott detta, utan statsrådet säger helt öppet — hvarför man måste vara honom tacksam — att detta skulle gälla icke allenast de löneregleringar, som kunna förekomma vid denna riksdag, utan också de löneregleringar, som härefter komma att framläggas, och icke allenast det, utan det skulle också gälla om alla de löneregleringar inom de centrala verken, som redan äro fastställda. Det är således här ej i första hugget fråga om 3 vaktmästare, utan i första taget fråga om 185 vaktmästare, och det är alldeles tydligt, att det icke kommer att stanna vid dessa 185, ty förändrar man aflöningen för dessa, så har det naturligtvis med sig, att det kommer yrkanden om förändringar i löneförmånerna för kanske samtliga vaktmästare i hela riket. Jag törs icke säga, huru många de äro, men att de äro synnerligen många, det är säkert.

Alltså anholder jag för min del att få yrka bifall till friherre Åkerhielms yrkande angående skrifbiträdet, men afslag å hans yrkande angående vaktmästarne och bifall till utskottets förslag i denna del.

*Ang. ny aflö-
ningsstat för
fångvårds-
styrelsen.
(Forts.)*

Ang. ny aflö-
ningsstat för
fångvårds-
styrelsen.
(Forts.)

Friherre Beck-Friis, Johan: Då herr von Friesen icke gjorde något nytt yrkande, anser jag mig icke heller behöfva yttra mig vidare eller yrka något annat, än friherre Åkerhielm förut yrkat. Nu sade emellertid den föregående ärade talaren, att jag skulle svara på hvad herr von Friesen framhållit, och vill jag efterkomma denna uppmaning. Herr von Friesen sade flera gånger i sitt yttrande: skrifbiträdena i telegrafstyrelsen och järnvägsstyrelsen. Jag ber att få påminna, att det ej finnes skrifbiträden vare sig i telegrafstyrelsen eller i järnvägsstyrelsen. De kvinnliga tjänstemän, som sysselsätts med renskrifning i dessa verk, antagas som kontorskrifvare eller som telegrafister eller telefonister, och för dem gälla samma kompetensfordringar som för alla kvinnliga tjänstemän, som anställas i dessa verk. Däremot för detta skrifbiträde, som det är fråga om i fångvårdsstyrelsen, äro icke några kompetensfordringar föreskrifna. Det är däri skillnaden ligger. Inom järnvägsstyrelsen t. ex. måste kanske en eller par kontorskrifvare under någon tid sysselsättas med renskrifning, men dessa kontorskrifvare avancera nog sedan, komma in på byråerna och få tjänstgöra där i hopp att blifva befordrade till bokhållare. De komma ju alltså upp i högre lönegrad och äro icke på något sätt jämförliga med ifrågavarande skrifbiträden. Jag är öfvertygad om, att ingen bokhållare i järnvägsstyrelsen sysslar med något, som kan kallas renskrifning. Således ligger det eu absolut skillnad i villkoren för att vinna anställning som kvinnlig tjänsteman vid kommunikationsverken och skrifbiträdet i fångvårdsstyrelsen, där det ej fordras annan förutsättning än att kunna skriva rent och knacka på maskin.

Att friherre Åkerhielm föreslagit bifall till herr Beckmans motion med två ålderstillägg och icke tre, som det föreslås i motionen, anser jag vara mycket välbetänkt, ty annars komme man upp till samma maximilön för det ifrågavarande skrifbiträdet, som man kommit t. ex. i telegrafstyrelsen för telegrafister, och då man där har andra kompetensfordringar och längre tjänstgöringstid, bör det vara någon skillnad i aflöningen.

Herr von Friesen: Ja, jag kallade nyss de kontorskrifvare vid järnvägsstyrelsen, som endast sysselsätta sig med renskrifning, för skrifbiträden. Det är sant, att detta icke är den officiella titeln de hafva, men i verkligheten äro de skrifbiträden. Jag preciserade mitt yttrande genom att läsa upp hvad Kungl. Maj:t säger i propositionen om dem. Det ansåg jag, att man kunde lita på.

Hvad beträffar kompetensen känner jag ej kompetensfordringarna för de kvinnliga tjänstemännen i telegrafstyrelsen och järnvägsstyrelsen och kan ej yttra mig därom, men i fångvårdsstyrelsen fordras åtminstone ett års profjtjänstgöring, och jag tror, att sällan något skrifbiträde blir anställt, som icke genomgått 8-klassig flickskola eller på annat sätt erhållit kännedom om något lefvande språk. Det är äfven maktpåliggande arbete, som renskrifverskorna

hafva i vissa verk, och jag tror, att vederbörande därför äro mycket försiktiga med att pröfva de skrifbiträden, som där anställas. Äro de skickliga, tycker jag, att det på detta tjänstestadium kan kvitta lika, om de hafva den ena eller andra examen; men jag tror ej, att i allmänhet någon anställas som skrifbiträde, utan att hafva genomgått en högre flickskola eller på annat sätt förvärfvat sig insigter utöfver dem, som vinnas i vanlig folkskola.

*Ang. ny aflö-
ningsstat för
fångvårds-
styrelsen.
(Forts.)*

Friherre Åkerhielm: Jag är mycket tacksam för det understöd, som mitt förslag i afseende å skrifbiträdet vunnit. Jag skulle varit glad, om det utsträckts äfven till vaktmästarne. Men då jag ej funnit understöd i det fallet, anser jag det ej tänkbart, att mitt yrkande i den vägen kommer att bifallas. Jag vill dock mot herr vice talmannen säga, att jag visst icke förbisett, att, om det yrkandet bifölles, en konsekvens däraf skulle blifva, att för vaktmästarne i de öfriga oreglerade ämbetsverken i Stockholm och äfven i de redan reglerade samma höjning skulle genomföras. Men jag tror icke, att denna konsekvens är af den betydelse, att man behöfver draga sig för densamma. Att sträcka ut konsekvensen till vaktmästarne i landsorten, kan jag ej finna vara påkalladt. Det spöke, som vice talmannen målat på väggen, bör man sålunda ej vara rädd för. Det är ju klart, att lefnadskostnaderna i Stockholm äro så mycket högre än i landsorten, att skillnaden väl försvarar högre aflöning på den förra orten än i landsorten. Det kanske svaras mig, att det ges ortstillägg i Stockholm, men klart är ju, att dessa ej täcka skillnaden mellan lefnadskostnaderna i Stockholm och i landsorten.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att i anledning af därom framställd begäran propositioner komme att göras särskildt beträffande frågan om aflöningen åt ett skrifbiträde, särskildt angående frågan om aflöningen åt en förste vaktmästare och två vaktmästare, samt särskildt vidkommande momentet i öfrigt.

Beträffande aflöningen för ett skrifbiträde vore yrkadt, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af friherre Åkerhielm, att skrifbitrådets aflöning skulle bestämmas sålunda: lön eller motsvarande 600 kronor, tjänstgöringspenningar eller motsvarande 450 kronor, ortstillägg 150 kronor, summa 1,200 kronor. Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.

Vid därefter i enlighet härmed gjorda propositioner förklarades propositionen på bifall till friherre Åkerhielms yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

*Ang. ny aflö-
ningsstat för
fångvårds-
styrelsen.
(Forts.)*

Vidare yttrade herr talmannen, att i afseende på aflöningen för en förste vaktmästare och två vaktmästare hade yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af friherre *Åkerhielm*, att utskottets hemställan måtte bifallas, med den ändring att ålderstilläggens belopp höjdes för förste vaktmästaren till 200 kronor och för enhvar af de två vaktmästarna till 150 kronor.

Sedermåra gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

På härefter framställd proposition vidkommande momentet i ofrigt bifölls hvad utskottet hemställt.

Mom. b) — e).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. öfver-
gångsstat för
fångvårds-
staten.*

Punkten 3.

Mom. a).

Under punkt 3 af andra hufvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen, bland annat, att godkänna de i statsrådsprotokollet öfver justitieärenden för den 14 januari innevarande år intagna, af departementschefen framlagda förslag till ordinarie stat och öfvergångsstat för fångvårdsstaten, att tillämpas från och med år 1911.

Utskottet hade i nu föredragna moment hemställt, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning, måtte godkänna ordinarie stat och öfvergångsstat för fångvårdsstaten att tillämpas från och med år 1911, af det innehåll utskottets utlåtande utvisade.

Öfvergångsstaten lydde sålunda:

Öfvergångsstat.

Ang. öfvergångsstat för fängvårdsstaten.
(Forts.)

	K r o n o r.					Summa	
	Lön eller motsvarande	Arfvode.	Tjänstgöringspenningar eller motsvarande.	Skrifvarcarfvode.	Särskildt lönetillägg.		
<i>Centralfängelset i Malmö:</i>							
1 direktör	3,500	—	—	500	—	4,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 kamrerare	1,500	—	—	450	1,200	3,150	
1 bevakningsbefälhåfvare	2,000	500	—	—	—	2,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 300 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kr.
<i>Länsfängelset i Malmö:</i>							
1 direktör	2,700	—	1,300	—	—	4,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 predikant, tillika pastor vid nuvarande centralfängelset, arfvode	2,100	—	1,150	—	—	3,250	
<i>Kronohäktet i Eskilstuna:</i>							
1 bevakningsbefälhåfvare	1,200	—	600	—	—	1,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 150 kronor och efter 10 år med ytterligare 150 kr.
1 predikant ..	—	600	—	—	—	600	
<i>Kronohäktet i Norrköping:</i>							
1 direktör ..	1,600	—	600	300	—	2,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 250 kronor och efter 10 år med ytterligare 250 kr.
<i>Kronohäktet i Pajala:</i>							
1 direktör	1,300	—	600	—	—	1,900	Efter 5 år kan lönen höjas med 150 kronor och efter 10 år med ytterligare 150 kr.
1 predikant	—	400	—	—	—	400	
Summa	—	—	—	—	—	24,100	

*Öfvergångs-
stat för fång-
vårdsstaten.*
(Forts.)

Herr Sjöholm: Under denna punkt förekommer bland annat frågan om omorganisation af fångvårdsanstalterna i riket, och ber jag att få fästa kammarens uppmärksamhet på denna fråga, såvidt den rör kronohäktet i Eskilstuna. Kungl. Maj:t har föreslagit, att detta häkte skulle upptagas på öfvergångsstat. Det är kommitterade, som först framkommit med denna tanke, hvilken utgör ett uttryck för den princip de uppställt, och fångvårdsstyrelsen har godkänt detta kommitterades förslag. Men samtliga ortsmyndigheter med undantag af borgmästaren i Mariefred hafva motsatt sig detta och ansett det vara olämpligt. Särskildt har Konungens befallningshafvande på det allra kraftigaste afstyrkt denna indragning.

Kommitterade säga, att mot detta häktes indragning ej torde, såsom fallet vore med vissa andra häkten, från ortsinvånarnes sida kunna uppställas hinder på grund af aftal mellan dem och kronan. Det är möjligt. Det vill jag visst icke förneka, utan antager jag, att så är. Dock är det icke fullt säkert, ty fångvårdsstyrelsen upp-lyser, att till häktets *underhåll* och vaktbetjäntes aflöning Eskilstuna stad erlägger 300 kronor årligen samt Väster- och Öster-Rekarne härad 200 kronor om året. Således är det faktiskt ett kontrakt mellan staden och häradena däromkring å ena sidan samt kronan å den andra. Men det må nu vara, jag skall ej fästa mig därvid, utan antaga, att det ej är något hinder för denna indragning.

Kommitterade säga vidare, att fängelset i residensstaden Nyköping ansåges tillräckligt att inrymma jämväl bötesfångarne från Eskilstuna. Fångvårdsstyrelsen ställer sig på samma ståndpunkt som kommitterade och anser, att det ej är något hinder, utan att fångarne kunna rymmas i Nyköping. Men Konungens befallningshafvande, som är på platsen och har närmare kännedom om förhållandena och således ej ser frågan från genomsnittssynpunkt, som fångvårdsstyrelsen förmodligen gjort, vet, att det finnes vissa tider på året, då fängelset är öfverfyllt, och då går det ej an att säga, att fängelset i Nyköping kan upptaga de fångar, som komma från Eskilstuna och häradena däromkring.

Sedan påpeka kommitterade, att häktet befinner sig i ett ganska bristfälligt skick. Det är förhållandet och meningen är, att det skall ombyggas och läggas på annan plats, emedan det ligger i vägen för en gata, som skall dragas ut, så att i det fallet hvad kommitterade säga är fullt riktigt.

Nu säger Konungens befallningshafvande, att kronohäktet i Eskilstuna enligt nådigt bref den 11 april 1849 uppförts såsom ett för staden samt Väster- och Öster-Rekarne härad gemensamt cellfängelse, att staden och nämnda härad till kronan erlade en årlig afgift för att få å häktet förvara rannsakningsfångar och sålunda undgå att bygga egna rannsakningshäkten samt att häktet finge användas för fångar jämväl från städerna Torshälla, Strängnäs och Mariefred samt Åkers och Selebo härad. Indroges detta häkte, komme inom länet att finnas endast ett kronohäkte, nämligen i Ny-

köping, till hvilken stad afståndet från Eskilstuna å järnväg vore 9 mil. Följden blefve en mängd långväga fängstransporter, för hvilka kostnaden komme att stiga till så högt belopp, att den besparing för kronan, som kommittén med sitt förslag åsyftat, icke blefve afsevärd. Kommittén hade själf framhållit det olämpliga i att korttidsfångar sändes till afägsna fängelser. I detta hänseende vore särskildt att beakta, att fångarna vid sitt frigifvande befunno sig medellösa på långt afstånd från hemorten. Fängelset i Nyköping torde för öfrigt knappast utan kostsam tillbyggnad lämna utrymme för rannsaknings-, bötes- och andra korttidsfångar från hela länet. Här uttalar Konungens befallningshafvande bestämdt den åsikten, att Nyköpingsfängelset icke är tillräckligt för länet, utan att det möjligen kommer att behövas en ganska kostsam tillbyggnad.

Sedan omnämner Konungens befallningshafvande, att fängelset i Eskilstuna är i ett bristfälligt skick, att det är fråga om dess ombyggande, och att Eskilstuna stad erbjudit sig att därtill bidraga med, förutom fri tomtplats, 40,000 kronor, Öster- och Väster-Rekarne med 15,000 kronor samt Åkers och Selebo härad med 10,000 kronor, hvadan staten för det nya häktet ej behöfde släppa till mer än 25,000 kronor. Därefter tillägger Konungens befallningshafvande: framförallt förefölle det emellertid ytterst olämpligt, att kronan ej hade ett fängelse i en så stor och framåtstående stad som Eskilstuna, hvars invånaretal nu öfverstege 27,000 — det är i denna stund öfver 28,000 —. Ju förr dess hellre borde kronohäktet i Eskilstuna genom nybyggnad försättas i fullt lämpligt skick.

Nu uppgifver fängvårdsstyrelsen, att den årliga utgiften för häktet, inberäknadt ränta efter 5 procent å kronans bidrag till nybyggnad, skulle uppgå till 8,150 kronor. Men därifrån skola afgå kostnaderna för fraktande af bötesfångar från Eskilstuna till Nyköping, och då skulle det ställa sig så, att det blefve en utgift för kronan på mellan 3,000 och 4,000 kronor. Det är hela den årliga utgift, som det gäller för kronan, för den händelse det blir ett nytt kronohäkte i Eskilstuna.

Sedermera talar fängvårdsstyrelsen om, att det kan hända, att bötesfångarna icke behöfva inlogeras, ty fråga är, att förvandlingsstraffet skall förändras, så att icke fängelset behöfver tagas i anspråk för bötesfångarnes räkning i samma omfattning som nu. Ja, det veta herrarna, att det är en ganska svårlöst fråga. Man vet icke, när den kommer att blifva löst, och säkert är, att, om den frågan skall lösas på ett tillfredsställande sätt, det är förenadt med ganska stora omkostnader. Det torde vara en fråga, som vi åtminstone för närvarande ej böra lägga någon vikt vid.

Sedan redogör fängvårdsstyrelsen, enligt en vid den kungl. propositionen fogad tabell, för antalet fångar vid de olika fängelserna och kommer till det resultatet, att fängelset i Nyköping skulle vara tillräckligt. Jag har förut nämnt, att Konungens befallningshafvande, som är på platsen, har en helt annan upplattning. Och det torde

Öfvergångs-
stat för fång-
vårdsstaten.
(Forts.)

vara så, att den, som är på platsen och har daglig tillsyn öfver fängelset, har bättre reda på saken, än hvad man kan hafva i Stockholm, där man sitter och dömer endast efter genomsnittssiffror.

Nu skall jag be att få öfvergå till departementschefens anförande till statsrådsprotokollet och de skäl, som han där angifvit såsom motiv för Kungl. Maj:ts hemställan. Det är tre skäl. Det första skälet är, att en indragning af kronohäktet i Eskilstuna vore ur ekonomisk synpunkt för kronan fördelaktig. Hur stor summan är, som det gäller, har jag redan lämnat upplysning om. Det är endast 4,000 kronor, och för denna ringa årliga utgift skulle man hafva ett nytt häkte. Men huru ställer sig den ekonomiska sidan, om kronohäktet i Eskilstuna blir indraget och det inom kort visar sig, att ett häkte behöfver uppföras i Eskilstuna? Huruvida häradena stå kvar vid sina anbud att lämna 25,000 kronor, vet jag ej. Det kan jag ej yttra mig om. Men hvad jag tror mig veta är, att Eskilstuna stad, som naturligtvis, om kronohäktet indrages, måste uppföra ett stadshäkte, då icke är benägen att lämna något anslag. Och då blir det från kronans sida visst ingen ekonomisk fördel, utan tvärtom.

Det andra skälet lyder så: »Äfvenledes synes af de uppgifter, styrelsen lämnat, framgå, att den uttalade farhågan för att å länsfängelset i Nyköping ej skulle finnas utrymme för de fångar, som i följd af Eskilstunafängelsets indragning skulle dit öfverflyttas, saknar grund, så mycket mera som för den största delen af de rannsakningsfångar, som nu förvaras i Eskilstunahäktet, eller stadens egna fångar af denna kategori, staden lär vara skyldig att inrätta särskildt häkte. Vid dessa förhållanden och då Eskilstunas egenskap af en större stad icke i och för sig lär påkalla, att där finnes fängelse för aftjänande af ådömda straff, synes frågans afgörande bero därpå, hvilken betydelse man vill tillmäta de framhållna olägenheterna af bötesfångarnas transporterande till Nyköping.»

Ja, vi hörde, att det var olika åsikter rörande utrymmet vid Nyköpings cellfängelse och att Konungens befallningshafvande bestämmt uttalat, att om kronohäktet i Eskilstuna indrages, bör det tillbyggas i Nyköping. Detta skäl torde sålunda icke väga synnerligen mycket.

Men nu kommer det tredje och viktigaste skälet, och det gäller bötesfångarnes transporterande. Här om säger departementschefen: »I detta afseende vill jag erinra, att nämnda olägenheter synes icke komma att blifva mera kännbara än i allmänhet inom andra delar af landet». Här erkännes sålunda, som äfven kommittén gjort, att det råder en ganska stor olägenhet, och jag behöfver blott fästa herrarnes uppmärksamhet på att dessa bötesfångar, när de släppas ut från fängelset i Nyköping, äro alldeles utarmade, hafva inga tillgångar men 9 mil till hemorten, och det måste anses mycket hårdt och orätt att så förfara, då en tillfredsställande ombyggnad af det ifrågavarande häktet kan anordnas till ganska billigt pris. Kan

det vara välbetänkt att, därför att en olägenhet finnes på andra håll, tillskapa samma olägenhet på en ny plats? Jag förstår icke det skälet; man bör väl snarare afhjälpa olägenheter, där de äro tillfinnandes, än införa samma olägenheter på nya platser.

Jag öfvergår nu till utskottets utlåtande, som har följande lydelse:

»Hvad till en början beträffar omorganisationen af fångvårdsanstalterna och deras förvaltning samt anstalternas och i sammanhang därmed personalens upptagande å olika stater, har utskottet icke haft något att erinra mot de af departementschefen i dessa delar uti statsrådsprotokollet (sid. 56—86) gjorda uttalandena.»

Utskottet gör sig delvis solidariskt med Kungl. Maj:t och har icke ingått på någon vidare motivering. Jag undrar, om utskottet med tillbörlig uppmärksamhet och noggrannhet tagit del af dessa förhållanden, om icke utskottet därvid handlat mera på god tro eller på auktoritetstro och antagit, att Kungl. Maj:t och fångvårdsstyrelsen vore de rätta auktoriteterna att här förlita sig på och alldeles lämnat obeaktadt hvad ortsmyndigheterna haft att anföra i detta ärende. Jag vill dock icke uttala något klander emot utskottets sätt att behandla saken; har det icke skett så noggrant som önskligt varit, så har det väl haft sin grund uti den mängd göromål, hvarmed utskottet har att syssla.

Jag har hört ett annat skäl, att nämligen utskottet skulle ansett sig sakna befogenhet att framställa förslag om bibehållande af kronohäktet i Eskilstuna därför att detta skulle medföra större utgifter än Kungl. Maj:t föreslagit. Men, mina herrar, här är ju blott fråga om status quo, ej om några högre utgifter. När nu Kungl. Maj:t föreslår en indragning, som skulle medföra minskade utgifter, kan jag ej se, att utskottet saknat befogenhet att hemställa, att Riksdagen ej skall godkänna detta Kungl. Maj:ts förslag och det så mycket mindre, som vi ju alla veta att genom den senaste grundlagsändringen utskottet fått en utvidgad motionsrätt. Grundlagen bestämmer nu, att utskottet får göra ändringar och tillägg till Kungl. Maj:ts propositioner samt enskilda motioner, såvidt dessa ändringar eller tillägg icke afse en omläggning af själfva grunden, hvaruppå en kungl. proposition eller en motion hvilar. I senare fallet är utskottet förmenadt att vidtaga någon ändring, men eljest har utskottet, som sagdt, denna rättighet. Jag tror sålunda, att utskottet haft full befogenhet att ändra Kungl. Maj:ts förslag i detta hänseende, för den händelse utskottet ansett det vara lämpligt.

Nu må herrarna icke tro, att det är något slags lokalpatriotism, som föranledt mig att uppträda i denna fråga; ingalunda, jag skulle haft samma uppfattning oberoende af hvar jag bott här i landet, ty när man satt sig något in i denna fråga, kan man icke se något skäl för att vidtaga den af Kungl. Maj:t föreslagna åtgärden. Och jag hemställer till kammaren, huruvida, då det gäller ett sådant samhälle som Eskilstuna med till en stor del lös befolkning af för

*Öfvergångs-
stat för fång-
vårdsstaten.*
(Forts.)

närvarande öfver 28,000 invånare, och hvilken befolkning med uppgående konjunkturer säkerligen kan förutsättas växa ut till 40- å 50,000 personer, det då kan vara rätt att på en sådan plats draga in ett därstädes befintligt kronohäkte, synnerligast som det här gäller en mycket obetydlig summa. Jag tror, att herrarna skola gifva mig rätt uti, att detta vore en oklok åtgärd och tillåter mig därför yrka bifall till denna tredje punkt med den ändring, att Kungl. Maj:ts förslag att uppföra kronohäktet i Eskilstuna på öfvergångsstat af Riksdagen afslås, och att det sålunda blir status quo i det afseendet.

Herr statsrådet Petersson: Det torde kanske vara tillbörligt att jag med några ord yttrar mig i anledning af den siste ärade talarens anförande, och hvad jag då har att säga, går endast ut på att reducera den fråga, som han tagit upp, till sina verkliga proportioner. Det gäller allenast, huruvida kronohäktet i Eskilstuna skall upptagas på öfvergångsstat eller på ordinarie stat; längre har Kungl. Maj:t denna gång icke sträckt eller haft anledning sträcka sin pröfning.

Nu är förhållandet, som vi hörde den föregående talaren vitsorda, att fängelset i Eskilstuna befinner sig uti ett mycket dåligt skick, så dåligt till och med, att det otvivelaktigt tarfvar ombyggnad, därest det fortfarande skall kunna användas för sitt ändamål. Vidare stå vi midt uti en ganska omfattande reform i afseende å fångvården samt omläggning af fängelseanstalterna, hvarom de förslag, som här ligga före, bära vittne nog. Det är under sådana förhållanden naturligt, att man måste ställa på sig den frågan: är det klart, att fängelset i Eskilstuna bör bibehållas och alltså ombyggas, eller bör det icke sättas på indragningsstat i afbidan på undersökning, huruvida det kan helt och hållet undvaras? Förberedande undersökningar härutinnan hafva ägt rum, och för dem har den föregående talaren redogjort. Konungens befallningshafvande har yttrat sig och motsatt sig dess indragning. Men därefter hafva vi den utredning, som fångvårdsstyrelsen verkställt och hvilken går ut på att en indragning mycket väl skulle kunna ske och att en dylik åtgärd skulle vara för kronan ekonomiskt fördelaktig. Vid sådant förhållande förefaller det mig vara riktigt af Kungl. Maj:t att i sakens nuvarande skede ställa detta fängelse, som numera icke användes för verkställighet af omedelbart ådömda frihetsstraff, på den plats, där det bör stå, d. v. s. på ett öfvergångsstadium. Det kan vara riktigt, att de utredningar och förslag, som nu föreligga, icke äro tillräckliga för ett slutligt bedömande och afgörande af frågan, huruvida fängelset skall bestå eller icke, men nog äro de tillräckliga för att icke nu uppföra fängelset på ordinarie stat. Under sådana förhållanden kan jag icke tänka mig, att Riksdagen skulle finna någon anledning att föregripa Kungl. Maj:ts pröfning genom att redan nu fastslå, att fängelset skall för framtiden bibehållas.

Herr Jonsson: Det var icke utan en viss förvåning jag åhörde den förste talarens anförande, då han gång på gång med mycken stor styrka framhöll betydelsen af hvad Konungens befallningshafvande yttrat i saken, men däremot icke ville åt hvad fångvårdsstyrelsen anfört tillmäta ringaste betydelse. Jag ber den ärade talaren själf se på den tabell, som finnes införd på 74:de sidan i statsrådsprotokollet, och af hvilken framgår, att det högsta antalet bötesfångar och andra fångar, som samtidigt någon dag förvarats i både Eskilstuna och Nyköping, aldrig öfverstigit 20, under det att antalet celler i Nyköping är 46. Man kan väl då icke påstå att det saknas utrymme för Södermanlands läns fångar i Nyköpingsfängelset, om häktet i Eskilstuna framdeles skulle komma att indragas. När nu emellertid händelsen är den, att genom häktets öfverförande på öfvergångsstat det icke för framtiden är afgjort, huruvida ett häkte i Eskilstuna skall komma att finnas eller icke, utan den frågan bör afgöras i sammanhang med pröfning af förhållanden, som komma att tagas under öfvervägande, när denna frågas definitiva lösning skall ske, så är det svårt att fatta hvad det skall vara för mening med talarens yrkande, att man, i stället för att sätta häktet på öfvergångsstat, nu skulle flytta det på ordinarie stat. Det kan ju hända, att det icke saknas allt fog för ett dylikt yrkande, eftersom nu häktet en gång finnes där med fängelseföreståndare och personal, men nog synes det åtminstone stå på gränsen af hvad som kan anses rimligt i detta fall. Har talaren själf erkänt, att utskottet haft grundlagsenlig rätt att i detta fall föreslå en ändring uti det kungl. förslaget, af hvilken rättighet utskottet dock icke ansett sig böra begagna sig, så kan det å andra sidan allvarligt ifrågasättas, om en enskild ledamot af kammaren har samma befogenhet i afseende på Kungl. Maj:ts förslag eller samma rätt som grundlagen i dylika fall numera tillförsäkrar ett utskott. Men säkert är, såvidt jag kan förstå, att det ej finnes något talande skäl för det yrkande han framställt, hvarför jag ock tager mig friheten att helt kort och godt nu blott yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Öfvergångsstat för fångvårdsstaten.
(Forts.)

Herr Sjöholm: Herr justitieministern har mot mig erinrat att det för närvarande ej är fråga om att indraga detta kronohäkte. Nej, det har jag heller aldrig sagt, det är ju förslaget att sätta det på öfvergångsstat, men om det blir uppfördt där, hvad blir väl då följden? Jo, helt naturligt, att det skall indragas, ty har jag sagt a, så får jag väl också säga b. Men det är just den saken jag ännu vill hafva oafgjord, och att taga status quo, det innebär visst icke, att man säger att det ej *kan* indragas. Men har jag bundit mig vid att det skall på öfvergångsstat, har jag ock bundit mig vid att det skall indragas, och alldeles gifvet är, att då den gata kommer att framdragas, där häktet nu ligger, måste frågan ovillkorligen afgöras, antingen det skall byggas ett nytt kronohäkte med bidrag

*Öfvergångs-
stat för fång-
vårdsstaten.*
(Forts.)

från staden och häradena eller om det skall helt indragas, i hvilket senare fall staden blir tvungen att bygga ett stadshäkte. Men kloketen bjuder att ej nu taga de steg, som Kungl. Maj:t föreslagit.

Nu åberopar herr Olof Jonsson sig på att af fångvårdsstyrelsens tabeller framgår huru många fångar, som varit intagna vid länscellfängelset i Nyköping, och att de skulle uppvisa ett maximum af endast 20, men det visar endast huru det ställer sig i stort sedt eller i durchschnitt. Att fångvårdsstyrelsen ställer upp en princip i afseende å en blifvande omorganisation, finner jag helt naturligt och har ingenting att erinra däremot, då den angifna principen går ut på en centralisering. Att den principen kan vara teoretiskt riktigt vill jag visst icke bestrida, men jag vill blott erinra, att i det praktiska lifvet kan man ej alltid tillämpa en viss princip, utan måste där ofta gå ut ifrån rådande lokala förhållanden och omständigheter samt tillse, huruvida det kan vara lämpligt att uti hvarje särskildt fall genomföra den antagna principen. Jag tror mig ha visat, att detta äger sin tillämpning på fallet i fråga, och då jag icke kan finna, att herr Jonsson vederlagt vare sig hvad Konungens befallningshafvare sagt eller hvad jag tillåtit mig att här andraga, anser jag mig böra stå fast vid det yrkande jag tillåtit mig framställa.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande moment yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Sjöholm*, att, med bibehållande af nu gällande bestämmelser angående kronohäktet i Eskilstuna, utskottets hemställan i öfrigt skulle bifallas.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Mom. b)–e).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 4–7.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9–12.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Punkterna 14—20.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21.

Lades till handlingarna.

Punkten 22.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 23.

Kungl. Maj:t hade under punkt 23 af andra hufvudtitelu i statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen att för beredande åt kronofogdar och dem, som förordnats att i kronofogdes ställe indrifva kommunalutskylder, af ersättning, enligt de af departementschefen angifna grunder, för upprättande under år 1910 af vissa i kungl. kungörelsen den 26 november 1909 om upprättande af röstlängd för val till Riksdagens Andra kammare m. m. föreskrifna förteckningar å extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 5,000 kronor.

*Om ersättning
åt vissa krono-
fogdar för be-
styr med röst-
längder.*

Utskottet hade på anförda skäl hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Reservation hade afgifvits af herr *O. Jonsson*, greve *F. T. C. von Rosen* och friherre *J. G. Beck-Friis*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, måtte för beredande åt kronofogdar och dem, som förordnats att i kronofogdes ställe indrifva kommunalutskylder, af ersättning enligt de af departementschefen i statsrådsprotokollet angifna grunder, för upprättande under år 1910 af vissa i kungl. kungörelsen den 26 november 1909 om upprättande af röstlängd för val till Riksdagens Andra kammare m. m. föreskrifna förteckningar å extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 5,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1910 utbetala sagda ersättningar förskottsvis af tillgängliga medel.

Herr *Jonsson*: Vid denna punkt finnes en reservation afgifven af mig och två kamrater från denna kammare inom afdelningen, och jag skall nu be att med några ord få angifva anledningen till att vi ansett oss böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

*Om ersättning
åt vissa krono-
fogdar för be-
styr med röst-
längder.
(Forts.)*

Afdelningen var enig om denna sak, men inom utskottet framhölls det skälet mot ett bifall, att det skulle vara ett farligt prejudikat, att en tjänsteman, som är aflönad af staten, beviljas särskildt bidrag för något visst göromål, och af den anledningen föll förslaget i utskottets plenum. Jag ber emellertid att få fästa kammarens uppmärksamhet därpå att det här gäller ett anslag, som icke behöfver oupphörligen återkomma, utan att det finnes alldeles särskilda skäl för att anslaget denna gång bör beviljas. Saken är nämligen den, att dessa tjänstemän måste, för att blifvande röstlängder för val af riksdagsmän till Andra kammaren skola kunna blifva klara, uppsätta röstlängder för tre föregående år och konstatera, huruvida under den tiden åtskilliga af förut befintliga restantier blifvit inbetalda. Med ett ord, kronofogdarna skola göra hvarje nödig utredning för att konstatera hvilka personer på grund af resterande utskylder från de två eller tre föregående åren icke äga valrätt till Andra kammaren. Anslaget är icke på långt när afsedt att komma samtliga kronofogdar till godo, utan endast ett fåtal kronofogdar i de fögderier, där dessa göromål komma att blifva af en mycket stor betydelse och af så pass betydelse, att kronofogden på inga villkor själf kan hinna med att göra dessa utredningar utan nödgas anställa särskilda biträden under den tid arbetet härmed pågår. När man nu vet, att dessa kronofogdar med nu gällande aflöning plus de dyrtidstillägg de erhålla till sina löner — kronofogdarna i vissa fögderier hafva kanske fyra à fem gånger så mycket att göra som kronofogdarna i andra fögderier — icke kunna på sina löner göra detta extra exceptionella arbete, då är det väl icke mer än rätt och billigt, att man anslår dessa 5,000 kronor för en gång för att därigenom i någon mån för dem underlätta detta särskildt svåra arbete. Jag har själf varit i tillfälle att se röstlängderna uti ett af fögderierna i närheten af Stockholm, och jag kan försäkra herrarna, att om ni finge se dessa väldiga luntor och om man besinnar, att det skall forskas i dessa röstlängder för en period af tre år och undersökas, huruvida folk därunder betalt sina restantia eller icke, då kan man ej finna annat än rätt och billigt, att den ringa ersättning, som här föreslås, kommer att dem beviljas. Anslaget kan under inga villkor blifva något farligt prejudikat för framtiden, när det gäller att reglera kronofogdelönerna, ty det gäller här en ersättning endast för en enda gång. Sedan blir deras arbete blott att taga ett år i sänder och klara de rester som då finnas. Nu gäller det som sagdt tre år, och det är denna omständighet, som föranleder att anslaget nu bör beviljas.

På dessa skäl tager jag mig friheten att yrka bifall till den af oss vid punkten fogade reservationen.

Herr Tonning: Då denna fråga om ett extra lönetillägg åt kronofogdarne var före i statsutskottet, väckte det min förundran, att ett sådant förslag framkommit, enär denna tjänstemannakår helt

nyligen fått sina löneförmåner för tillfället reglerade och nöjaktigt reglerade. Min förundran väcktes ock öfver det lilla belopp, som begärdes, ty om man tänker på det stora antalet kronofogdar inom riket, som äro öfver ett hundratal, finner man, att det icke blir mer än 40 à 50 kronor för hvarje kronofogde. Det vill då synas, som om det arbete, som skulle uträttas för dessa penningar, är så ringa, att det icke behöfde betalas särskildt, utan kunde räknas till deras tjänsteåligganden. Den föregående talaren åberopade deras göromål med genomgående af restlängderna och upprättande af förteckningar, som häradskrifvarne sedan skola införa i röstlängderna. När man tänker vidare på saken ligger det nära till hands att föreställa sig, att om möjligen den här principen att så där betala extra för hvarje litet extra arbete för tjänstemännen i landet fastsloges, skulle man för hvarje sådant tillfälle återkomma med begäran om löneökning för det arbetet. Skulle denna princip bli antagen, kan icke jag vara med om det sättet att reglera lönerna.

*Om ersättning
åt vissa krono-
fogdar för be-
styr med röst-
längder.
(Forts.)*

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Grefve von Rosen, Fredrik: Jag ber att endast med några ord få ytterligare betona, att det här icke är fråga om något anslag, hvars beviljande kan komma att bli ett prejudikat. Först och främst rör det sig om ett arbete, som förekommer allenast en gång. Kronofogdarna skola under år 1910 för 3 år upprätta förteckningar å de män, som häfta för krono- och kommunalutskylder. Det är något, som icke behöfver förekomma för framtiden. Vidare rör det sig endast om ett mindre antal kronofogdar inom fogderier med mycket stor rörlig befolkning i närheten af större samhällen. Det kommer att för dessa kronofogdar bli ett mycket stort arbete, som de icke kunna på ett tillfredsställande sätt fullgöra utan betydliga utgifter till sina biträden. Det må vara aldrig så sant, att lönerna provisoriskt reglerats så, att kronofogdarna blifvit väl tillgodosedda i lönehänseende, så är det ändock alltid en obillighet, att de icke allenast skola få ett oerhördt tungt extra arbete, utan också nödgas att därför göra en mycket stor, personlig uppoffring. Här föreligger det således klara billighetsskäl, som tala för att bevilja detta jämförelsevis lilla belopp till ersättning åt de tjänstemän, om hvilka nu är fråga.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr statsrådet Petersson: Jag hade egentligen icke tänkt uppträda i denna punkt, ty det är ju lönlöst att försöka mot en så stor majoritet inom statsutskottet, som här förefinnes, göra hemställan om bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Hvad som föranledt mig att uppträda är emellertid min önskan att rätta ett missförstånd, som en ärad talare nyss gjorde sig skyldig

*Om ersättning
åt vissa krono-
fogdar för be-
styr med röst-
längder.
(Forts.)*

till, och som kan vara af beskaffenhet att möjligen inverka på kamarens beslut.

Han tyckes, såvidt jag förstod honom rätt, uppfatta Kungl. Maj:ts förslag så, som om meningen vore, att dessa 5,000 kronor skulle delas upp på alla rikets kronofogdar, så att de då icke skulle få mer än 50 kronor hvar. Det är visst icke meningen. Meningen är — och det står uttryckligen i den kungl. propositionen — att dessa medel skola användas för att ersätta ett fåtal kronofogdar, nämligen det fåtal, som blir alldeles speciellt besväradt af restlängderna och det extra arbete, som dessa för dem denna gång komma att förorsaka. Det förekommer nämligen i vissa fall så mycket dylikt extra arbete, att man anser det obilligt, att de skulle göra det för sina löneförmåner. Detta blir förhållandet med sådana kronofogdar, som ha sina fögderier i närheten af större städer. Det har förelagts mig i departementet restlängder, som visade, huru stort arbetet skulle bli. Och jag kan vitsorda, att, såvidt jag kunde bedöma, skulle det vara minst sagdt en mycket billig sak, om de finge den ersättning, som här begäres. Jag kan därutinnan hänvisa till pag. 281 i den kungl. propositionen. Och den ersättning, som skulle utgå, är bestämd direkt efter den arbetsprodukt, kronofogden har att utföra, nämligen till visst antal ören för sida, som upptager så och så många utskyldsposter. Hvilka som skulle få dylikt ersättning, komme att bero på framställning af Konungens befallningshafvande, som ägde komma in med framställning i ämnet, där kronofogde funnes hafva varit öfver höfvan betungad.

Jag beklagar, att statsutskottet icke ställt sig mera välvilligt mot framställningen.

Herr vice talmannen: Då det i statsutskottet voterades om denna punkt, hörde jag till dem, som röstade för bifall till den kungl. propositionen. Men jag har icke reserverat mig, och detta har icke sin grund i glömska, utan det berodde därpå, att jag ansåg, att de, som hade den andra uppfattningen, hade verkligen mycket goda skäl för sitt åskådningssätt. Det är ju oförnekligt, att det är en rätt betänklig väg att slå in på att anslå särskild ersättning till tjänstemän för ett särskildt åliggande, som dock hör till deras ämbetsgörning. Och man kan icke säga, såsom grefve von Rosen sade, att det föreliggande fallet icke kan bli ett prejudikat. Det kan icke bli ett prejudikat direkt, ty samma arbete, som *nu* skall utföras, skall icke utföras en *annan* gång. Men det kan vara ett prejudikat på det sättet, att man en gång tillämpat den grundsatsen, att om en tjänstemannakår får ett särskildt åliggande, den skall få särskild ersättning för detta. Nu vill jag gärna medgifva, att detta särskilda åliggande kan understundom vara af så omfattande natur, att man trots principiella betänkligheter anser sig skyldig bevilja sådant anslag. Detta gäller här i fråga om häradsskrifvarne. Och därför har statsutskottet också enhälligt för-

ordad bifall till Kungl. Maj:ts framställning rörande häradskrifvarne. Men detsamma gäller icke om kronofogdarne. Statsutskottet har visst icke förbisett den omständigheten, att här icke är fråga om att bevilja särskildt anslag till *alla* kronofogdar, utan att propositionen endast afser *några* — färre eller flere, det vet man icke. Men jag föreställer mig i alla fall, att, om en kronofogde har ett sådant fögderi, som i det föreliggande hänseendet bereder honom stort arbete, han å andra sidan har just genom sin placering i detta fögderi åtskilliga fördelar framför kronofogdarne i de mindre fögderierna. Det synes mig därför, som om statsutskottet och de, som där dikterat beslutet, hade ganska goda skäl för sin ståndpunkt. Nu är jag alldeles viss om, att i Andra kammaren den kungl. propositionen icke kommer att bifallas, ty Andra kammarens ledamöter inom utskottet voro fullkomligt ense i denna fråga. Då jag tillika föreställer mig, att en eventuell gemensam votering icke komme att bereda pluralitet för det kungl. förslaget, synes det mig, som om Första kammaren borde bifalla utskottets förslag. Jag yrkar bifall till detsamma.

*Omersättning
åt vissa krono-
fogdar för be-
styr med röst-
längder.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Jonsson m. fl. vid punkten afgifna reservation.

Sedermåra gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 24.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning af statsutskottets den 6 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande nr 24, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkt 24 under åttonde hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning angående extra byråchef i ecklesiastikdepartementet, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 6 och 8 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 25, i anledning af väckt motion om tryckning och anslående i rikets samtliga kommuner af ett utaf herr Thyrén i Andra kammaren hållet anförande.

*Om anslag till
tryckning
m. m. af ett
i Andra kam-
maren hållet
anförande.*

Om anslag till tryckning m. m. af ett i Andra kammaren hållet anförande.
(Forts.)

I eu inom Andra kammaren väckt, till statsutskottets förberedande behandling remitterad motion (nr 215) hade herr *A. J. Christiernson* föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att det af herr *Thyrén* den 23 februari 1910 i Andra kammaren hållna anförandet vid behandlingen af bevillningsutskottets betänkande nr 4 måtte tryckas och i rikets samtliga kommuner på därför lämpligt sätt genom Kungl. Maj:ts försorg offentligens anslås, samt att till kostnaderna bevilja ett förslagsanslag, hvars belopp statsutskottet måtte föreslå.

Utskottet hade på angifna grunden hemställt, att herr *Christiernsons* förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Herr *Fahlbeck*: Statsutskottet har afstyrkt denna motion, och jag underskrifver till alla delar dess afstyrkande utlåtande. Men jag har begärt ordet för att få till protokollet antecknad, att enligt min uppfattning borde denna motion antingen icke ha fått väckas eller ock, då Andra kammaren nu medgifvit dess väckande, icke ha remitterats till statsutskottet.

Paragraf 55 i riksdagsordningen säger uttryckligt, att »motion i ämne, som tillhör ständigt utskotts behandling, må af riksdagsman i den kammare, han tillhör, göras inom 10 dagar från Riksdags öppnande.» Sedan heter det i andra stycket: »I grundlagsfrågor samt i frågor, som röra någondera kammaren enskildt, så och i frågor, som af redan inom någondera kammaren fattadt beslut eller annan under Riksdagen inträffad händelse omedelbarligen föranledas, må motion framställas, så länge Riksdagen är samlad». Det är alldeles uppenbart, synes det mig, att en motion af detta slag, särskildt när man tänkt sig, att densamma skulle remitteras till statsutskottet, öfverhufvud taget icke bort få väckas. Ty att så tolka orden »annan under Riksdagen inträffad händelse», att de kunna tillämpas på ett anförande i någondera af kamrarna, synes mig vara alldeles oberättigadt. En sådan tolkning skulle kunna leda till hvarjehanda nu icke förutsedda konsekvenser. Kammaren hade naturligtvis haft rätt att, om den så velat, enligt mom. 1 hänvisa motionen till tillfälligt utskott. Men då så icke skett, är det enligt min uppfattning icke i öfverensstämmelse med 55 paragrafen riksdagsordningen, att denna motion blifvit upptagen och till utskott remitterad. Det är detta jag velat hafva till protokollet uttaladt.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Om anslag till låneunderstöd åt enskilda järnvägar.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 6 och 8 innevarande april bordlagda utlåtande nr 26, i anledning af väckta motioner om beviljande af anslag till låneunderstöd åt enskilda järnvägar.

Om anslag till låneunderstöd åt enskilda järnvägar.
(Forts.)

Med anledning af likalydande motioner, nämligen nr 16 i Första kammaren, väckt af herr *G. Ros* m. fl., och nr 34 i Andra kammaren, väckt af herr *D. Persson* i Tällberg, hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att Riksdagen måtte till låneunderstöd för enskilda järnvägar bevilja och ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett extra anslag af 7,500,000 kronor att utgå under fem år från och med år 1912 med 1,500,000 kronor årligen, dock så att belopp, som ej blifvit till utgående under ett af dessa år anvisadt, finge för ett efterföljande år af samma femårsperiod disponeras; och skulle Kungl. Maj:t äga att å detta anslag till understödjande af nya, ännu ej påbörjade enskilda järnvägsanläggningar anvisa af Kungl. Maj:t beviljade understödsbelopp att utgå i enlighet med vissa af utskottet närmare angifna villkor och bestämmelser.

Herr *Wester*: Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga, och det kunde ju också haft skäl för sig, då vi stå inför ett enhälligt statsutskotts betänkande, men å andra sidan, när jag minnes tillbaka till den diskussion, som hölls här i kammaren, då dessa lånebelopp förra gången beviljades, vill jag icke låta frågan gå alldeles oanmärkt förbi i kammaren. Det påvisades då, hvilka stora förluster staten i verkligheten gjorde på dessa lån, som utlämnades till enskilda järnvägar. Staten hade då nyligen förlorat en och en half million på endast en enskild järnväg, och en hel del af de enskilda järnvägarna häftade för oguldna räntor för många år. Då tänkte man sig, att när frågan nästa gång komme tillbaka till Riksdagen, skulle den åtföljas af någon utredning, som visade kamrarna de många förluster, som göras i förevarande fall, och som äfven visade, huru dessa järnvägar bure sig. Emellertid har statsutskottet icke ansett nödigt att åvägbringa någon utredning i förevarande fall, utan ansett, att dessa järnvägar gagna landet så mycket, att man kan med tystnad förbigå dessa förluster. Nu har, såsom vi veta, staten själf måst inropa en af dessa järnvägar, som anlades för 20—25 år sedan, och som under hela denna tid icke lämnat någon ränta hvarken till staten eller ännu mindre till de aktieägare, som insatt kapital i dem.

Det är också en annan sak, som i samband med detta bör påpekas. Och det är, att många enskilda järnvägar, som genom dessa lån kommit till stånd, sedermera visat sig bli rena konkurrensbanor till förut befintliga järnvägar, till hvilkas byggande det åtgått så stora kapital. Att staten skall befrämja dylika järnvägar kan väl icke vara lämpligt. Det bringar alltid den, som i dem nedsatt kapital, förluster.

Nu tillkommer i år ännu ett skäl mot bifall till dessa motioner, och det är, att man kommit med dem ett år för tidigt. Riksdagen har redan beviljat anslag för 5 år till och med år 1911, och sålunda vore det alldeles tillräckligt, att Riksdagen nästa år toge upp denna fråga och beviljade det lånebelopp för år 1912, som

Om anslag till låneunderstöd åt enskilda järnvägar.
(Forts.)

efter en mera ingående pröfning anses behöfligt. Detta att motionen kommer ett år tidigare än eljest kan innebära, att lånebehovet icke blir tillfredsställt; ty har Riksdagen en gång beviljat en och en half million för hvartera af de 5 åren, så lærer väl detta belopp komma att utgå, utan att sedan kunna ändras under samma period. Under sådana förhållanden kan jag icke finna annat, än att det skulle vara till fördel för saken, om kammaren afslog dessa motioner, och de komme åter mera fullständigt utredda till nästa år, då 5-årsperioden utgår. Det större eller mindre belopp, som erfordras, blir på så sätt bättre tillgodosedt.

Således ber jag, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: I motsats till den föregående ärade talaren kan jag icke finna annat, än att statsutskottet kommit med all den utredning, som varit behöflig för att tillstyrka bifall till de föreliggande motionerna. Herr Wester har talat om de stora förluster, som statsverket lidit genom att utlämna lån till enskilda järnvägar. Det är sant och det är beklagligt, att staten lidit sådana förluster. Men om man tänker på de ofantliga summor, som svenska staten lånat ut till enskilda järnvägar, och hvarigenom dessa möjliggjorts, tror jag, att man måste erkänna, att dessa förluster egentligen äro förvånande små. Och när så är förhållandet, anser jag icke, att det skulle hafva varit någon fördel med att nu framlägga någon statistik i ärendet. Som herrarne väl sett, har statsutskottet i sin motivering talat om det utlåtande, som under Riksdagen förut gjorts på förslag af bankoutskottet, och på grund af hvilket Riksdagen beslutit att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att i afseende på de lån, som lämnas ut under nästa år, må göras en effektiv teknisk-ekonomisk kontroll, innan dessa lån utlämnas. Jag har mig bekant, att Kungl. Maj:t redan med anledning af denna Riksdagens skrifvelse infordrat yttrande af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Man vet således, att Kungl. Maj:t tagit denna Riksdagens skrifvelse ad notam. Under sådana förhållanden tror jag icke, att vi kunnat ha några skäl att föreslå Riksdagen att ändra de bestämda villkor, under hvilka dessa lån skola för framtiden utlämnas. Men vi ha här i motiveringen sagt, att vi äro öfvertygade därom, att Kungl. Maj:t, beträffande det anslag, som af utskottet nu förordas till beviljande, vidtager åtgärder för att i fråga om de enskilda järnvägar, som må komma i åtnjutande af lån från detsamma, åstadkomma, i den mån en blifvande utredning kan därtill föranleda, en betryggande teknisk-ekonomisk kontroll såväl beträffande själva anläggningens planerande och genomförande som ock hvad angår därmed sammanhängande förvaltningsåtgärder. Det är väl Riksdagens förhoppning, att om Kungl. Maj:t vidtager åtgärder för åstadkommande af sådan kontroll, skola de förluster, som herr Wester nu talat om, icke vidare behöfva komma

i fråga. Att man helt och hållet skulle kunna undvika förluster vid sådana låns utlämnande, är ju nästan otänkbart, ty det är mänskligt att man kan misstaga sig.

Sedermera har herr Wester skarpt kritiserat, att statsutskottet vid förordande af bifall till motionerna, såsom han uttryckte sig, »föreslagit Riksdagen att bevilja detta anslag ett år för tidigt». Och han såg däri en fara. Han påstod, att därigenom flere lån skulle komma att utlämnas, än hvad som vore behöfligt. Jag tror icke alls, att den faran föreligger. Det är ganska goda praktiska skäl, som föreligga för att i år bevilja detta anslag. Genom att bevilja anslaget i år skulle Riksdagen nämligen göra det möjligt för Kungl. Maj:t att planera för några år framåt, huru dessa millioner skola lämpligast användas. Om Kungl. Maj:t icke får veta, att Riksdagen beviljar samma anslag från och med år 1912 till understöd åt enskilda järnvägar som förut, kan Kungl. Maj:t icke så planera för framtiden, hvilket vore för Kungl. Maj:t mycket nyttigt och, tror jag, för det allmänna ganeligt.

Det har, som herrarna nog påminna sig, hänt så många gånger under de senare åren, att det förekommit motioner i Riksdagens båda kamrar om understöd åt än den ena än den andra järnvägen. Då statsutskottet påvisat, att Riksdagen ställt detta anslag på 7 1/2 millioner kronor till Kungl. Maj:ts förfogande för att efter pröfning utlämnas såsom lån åt enskilda järnvägar, har därför statsutskottet, jag tror nästan undantagslöst, föreslagit, att man skulle afslå sådana motioner. Jag anser, att denna statsutskottets politik varit mycket nyttig, och att det anslag, som lämnats för att genom Kungl. Maj:ts försorg tillhandahållas för byggande af enskilda järnvägar, varit lyckligt användt. Jag ber därför att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt därunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå, hvar efter propositionen på bifall till utskottets hemställan förnyades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 6 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande nr 27, i anledning af väckt motion om ändrade villkor för lån från fonden för rederinäringens understödjande.

I en inom Andra kammaren af herrar *D. Broström* och *V. R. Lundgren* väckt motion (nr 50) hade föreslagits, att Riksdagen måtte till Kungl. Maj:t aflåta skrifvelse med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte, med ändring i nu gällande bestämmelser angående villkoren för lån från fonden för rederinäringens understödjande, bestämma, att, sedan lån innehafts under två år från lyftningsdagen, skulle

Om anslag till låneunderstöd åt enskilda järnvägar.
(Forts.)

Om ändrade villkor för lån från fonden för rederinäringens understödjande.

Om ändrade villkor för lån från fonden för rederi-närings-unders-töd-jande.
(Forts.)

under de därpå följande tio åren årligen afbetalas en tiondedel af det ursprungliga lånebeloppet, så att hela lånet blefve sist inom utgången af det tolfte året till fulla guldet;

att sådan förlängd amorteringstid måtte tillgodokomma ej blott dem, som hädanefter beviljades lån från sagda fond, utan jämväl redan befintliga låntagare, hvilka, i händelse de redan verkställt afbetalning, borde få vid senare afbetalning tillgodoräkna sig hvad af dem för mycket erlagts på sådant sätt, att hvad som efter den tid, då Riksdagens beslut af Kungl. Maj:t meddelats vederbörande ämbetsverk till efterrättelse, af utlämnadt lån återstode oguldet fördelades å den då återstående delen af en i det hela till 10 år beräknad amorteringstid med lika belopp årligen;

att Kungl. Maj:t vid utfärdande af bestämmelser i nu berörda syfte ville meddela föreskrift om de åtgärder från vederbörande myndigheters sida, som kunde befinnas nödiga för bibehållande af statsverkets rätt gentemot låntagare och löftesmän samt för aflämnade hypoteks bevarande vid orubbad kraft; samt

att hvad sålunda kunde blifva föreskrifvet måtte förklaras gälla jämväl rederier, som beviljats lån på enahanda villkor och med enahanda återbetalningsskyldighet, som i fråga om lån ur fonden för rederinäringsens understödjande vore stadgade.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på andragna skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Wallenberg: Ja, vi ha nyss sett, huru det går, då man oppouerar sig mot ett enhälligt statsutskott. Men då jag vill använda andra argument än dem, som anfördes mot föregående utlåtande, kan det kanske finnas en förhoppning att kunna beveka detta enhälliga statsutskott.

Jag vill här icke skylla på bristande utredning. Jag tror, att det varit den omständigheten, att saken ansetts för jämförelsevis obetydlig, som förmått statsutskottet att ånyo tillstyrka afslag å en motion, som dock är framlagd af vår rederinärings främste representanter, och bakom hvilken hela denna näring står.

De skäl, som anförts för afslag å motionen, äro icke, enligt min mening, tillräckligt starka. I fjol anfördes det skälet, att man icke skulle kunna utsträcka amorteringstiden för dessa lån, därför att det skulle förorsaka en viss obekvämlighet för en del statens tjänstemän, som då skulle behöfva med uppmärksamhet följa förfallotiderna för dessa lån och de såsom hypotek för dem liggande in-teckningarna. Det skälet är hvarken tidsenligt eller hållbart, och jag förmodar, att Första kammaren icke heller godkänner det skälet.

Sedermera har nu i år anförts såsom skäl, att en dylik motion redan en gång blifvit afslagen af Riksdagen. Ja, men det har ju många gånger händt, att Riksdagen tagit en motion, fastän den

blifvit afslagen både en och två och ännu flere gånger. Detta är således icke heller något skäl.

Vidare anför statsutskottet, att ett bifall till motionen skulle inkräkta på det beslut, som fattades i fjol, nämligen att de kapitalafbetalningar, som verkställas å de från fonden utgående lånen, skola för tiden efter år 1909 intill utgången af år 1911 läggas till fonden, och att detta skulle väsentligen minska utsikten för det stora antal »näringsidkare» — står det här, d. v. s. redare —, som önska bli delaktiga af lånen, att komma i åtnjutande af denna förmån. Det skälet anser jag icke heller riktigt. Riksdagens bifall till Kungl. Maj:ts begäran i fjol innebar ju endast, att denna fond på 15 millioner kronor, som ställts till rederinäringens förfogande, skulle upprätthållas vid det beloppet. Och om amorteringen blir större eller mindre, kommer detta icke att öka denna fond öfver dessa 15 millioner, utan den kommer att bibehållas vid detta belopp, d. v. s. detta är det belopp, som staten vill låna ut åt rederinäringen.

Skälet för Riksdagen att bifalla denna motion är, att, då nu Riksdagen bland de näringar, som staten understöder, äfven vill upptaga och understödja rederinäringen, det ju vore önskligt, att detta understöd gjordes effektivt. Hvar och en, som haft med dylika affärer att göra eller öfver hufvud taget drifvit industri af en eller annan art, förstår, att afkastningen nu för tiden icke — och särskildt gäller detta rederinäringen — är sådan, att man därmed kan amortera lån, som fås till hälften af fartygets värde under den tid af 8 år, som är föreskrifven, d. v. s. lånetiden är 8 år, men amorteringen skall ske de sista 6 åren. Det går naturligtvis lättare att fullgöra amorteringen, om amorteringstiden, såsom motionärerna föreslagit, utsträcker till 10 år, d. v. s. hela lånetiden till summa summarum 12 år, då någon amortering icke behöfver erläggas under de första 2 åren efter lyftningsdagen.

Olägenheten af den starka amorteringen är, att oberoende af konjunkturerna måste rederinäringen söka sig ut i lånemarknaden och skaffa sig kapital för att återbetala lånen från staten. Det blir naturligtvis alltid på onerösa villkor som lånen erhållas, och dessutom kunna sådana lån icke af bankerna beviljas på längre tid än 6 månader. Därmed följer besväret med omsättningar och ovissheten, som är så skadlig. Rederinäringen har ju otvifvelaktigt en viss betydelse för svenska staten, men dess målsmän höra i regel till de tysta i landet, och näringen är ganska svagt representerad inom Riksdagen, icke i afseende å kapacitet men i afseende å antalet. Den har ganska svårt att göra sig gällande.

I full öfvertygelse om, att Första kammaren vill sentera, att den framställning, som nu göres på hela rederirörelsens vägnar, som icke innebär något ökad anslag från statens sida, och icke minskar statens säkerhet utan endast ökar effektiviteten af statens en gång gjorda medgifvanden åt rederinäringen, anhåller jag att få yrka bifall till motionen.

Om ändrade villkor för lån från fonden för rederinäringens understödjande.
(Forts.)

*Om ändrade
villkor för lån
från fonden
för rederi-
näringens
understö-
jande.
(Forts.)*

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Det är nog riktigt, som den föregående ärade talaren sade, att den begäran, som göres i motionen, och till hvilken han yrkade bifall, icke för med sig större anslag af staten och icke minskar statens säkerhet för de utlämnade lånen. Det är också riktigt, att för de redare, som redan fått lån, skulle ett bifall till motionen göra den mottagna hjälpen mera effektiv. Men jag kan dock icke gå in på, att dessa skäl äro tillräckligt starka, för att Riksdagen skulle bifalla motionen.

De lån, som staten lämnat rederinäringen, äro verkligen ganska fördelaktiga. Ingen afbetalning fordras under de två första åren, sedan skola lånen amorteras på sex år. Räntefoten är ju icke hög, endast 4 procent. Nu kan man säga, att amorteringstiden är ganska kort, och det är sant, att när förslaget om denna lånefond först såg dagen, var en längre amorteringstid ifrågasatt. Men å andra sidan är det väl just under första tiden, då fartygen äro nya och moderna, som man lättare kan komma ut med denna amortering. Då statsutskottet yrkat afslag å motionen, är det visst icke därför, att man ansett saken så obetydlig, och ingalunda, såsom den förste ärade talaren trodde, därför att man ville undvika obekvämligheter för vissa tjänstemän. Nej, man har varit rädd för konsekvenserna af ett sådant beslut, ty staten har icke allenast denna lånefond utan många andra, och skulle man nedsätta amorteringen här, framkomma många andra pretentioner, och det är man rädd för.

Man har också varit rädd för en annan sak, nämligen att i fall man ginge in på motionen, följderna skulle blifva, att vissa redare, som fått lån, skulle få det bekvämare, men andra, som icke kommit i åtnjutande af dessa lån, skulle få vänta mycket längre på dem. Jag tycker, att detta är ett mycket viktigt skäl mot bifall till motionen. Den första ärade talaren ville bagatellisera den sidan af saken. Men den är icke en bagatell. Jag har räknat efter, huru det ställer sig med ett rederilån på 200,000 kronor, som jag antager hafva utdelats år 1904. Under de första två åren amorterades intet, men under hvart och ett af åren 1907—1910 amorterades det med 33,333 kronor. Alltså återstå vid 1910 års slut 66,668 kronor. Om gällande villkor blifva bestående, skulle nästa år, 1911, 33,333 kronor finnas till utlåning åt andra redare, men skulle man däremot gå in på motionen, skulle endast en sjättedel af 66,668 kronor eller 11,111 kronor finnas att låna ut under 1911. Detta är ett exempel, som visar, att för de redare, som icke nu kommit i åtnjutande af sådana lån, är det af ganska stor vikt, att motionen icke bifalles.

Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Hildebrand: Herr Wallenberg har så uttömmande framfört de skäl, som tala för att gå med på motionen, att det icke finnes mycket att tillägga. Men efter den senaste ärade talarens anförande tillåter jag mig att göra en liten precisering och anföra

ett par siffror. Frågan synes ur statens synpunkt vara af jämförelsevis små proportioner, men den torde dock vara betydande ur rederinäringens synpunkt. Staten har sin säkerhet, får sin ränta med 4 procent och får lånen återbetalade, ehuru med längre amorteringstid. Ett bifall till motionen kan icke heller inverka på någon amorteringsplan för statslånen, därför att det är bestämdt, att amorteringen skall ingå i fonden och utlämnas igen. Det enda man kan säga bli följden af en ändring i öfverensstämmelse med motionärernas förslag är, att något färre redare under den närmaste tiden bli delaktiga af lånen på grund därpå att de amorteringsbelopp, som skulle ingå och åter utlämnas som lån, skulle minskas. Då 15 miljoner kronor utlämnas såsom lån, och amorteringen fördelas på 6 år, inbetalas årligen i amorteringar $2\frac{1}{2}$ miljoner kronor. År amorteringstiden 10 år, inbetalas i amortering $1\frac{1}{2}$ miljon kronor. Det är sålunda 1 miljon som skiljer, och frågan gäller två år, tiden efter 1909 till 1911 års slut. I bästa fall skulle sålunda hvarterda året kunna lämnas ut i nya lån 1 miljon kronor mindre.

Den siste ärade talaren erkände, att med en förändring i öfverensstämmelse med motionärernas förslag skulle den hjälp staten lämnar rederinäringen blifva mer effektiv. Man har således att välja mellan att utlämna flera lån, som innebära mindre effektiv hjälp, och färre lån, som gifva mera effektiv hjälp åt rederinäringen. Denna närings främste representanter själfva hysa den åsikten, att ett färre antal lån, som gifva mera effektiv hjälp, är af större betydelse för näringen. Ser man tillbaka på utvecklingen af svenska rederinäringen, torde man snart finna, att det under olika historiska perioder varit illa ställt med densamma, och att sjöfarten till och från Sverige för mycket legat i utlänningars händer. Nu göras ansatser till en ändring af detta förhållande, och det synes mig vara en viktig statsangelägenhet att lämna svenska rederinäringen så *effektiv* hjälp som möjligt.

Med återopande härpå tillåter jag mig att instämma i det yrkande, som framställdt af herr Wallenberg.

Herr Wallenberg: Det skäl, som med styrka framhölls af den ärade statsutskottsledamoten skulle jag godkänna, såvida det kan påvisas, att någon representant för den svenska rederinäringen eller någon redare vill träda fram och säga: jag vill, att status quo bibehålls, så att jag kan få låna något tidigare än jag skulle få, om detta ändringsförslag antages. Jag vågar påstå, att i denna fråga rederinäringens representanter äro eniga och anse, att det är fördelaktigt för svenska rederinäringen, om Riksdagen antar detta förslag, som icke på något sätt fordrar större bidrag af svenska staten. För öfrigt tackar jag greve Wachtmeister för hans anförande, ty det inger mig en svag förhoppning om, att han endast ex officio har talat å statsutskottets vägnar, men att detta icke betyder, att icke Första kammaren kan bifalla motionen, till hvilken jag fortfarande yrkar bifall.

Om ändrade villkor för lån från fonden för rederinäringens understödjande.
(Forts.)

Om ändrade villkor för lån från fonden för rederinäringens understödjande.
(Forts.)

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Först ber jag att mot herr Hildebrand få säga, att jag erkände, att för de redare, som fått lån, kan ett bifall till motionen göra den hjälp de fått af staten mera effektiv. Men jag har därmed icke sagt, att för hela rederinäringen ett bifall till motionen skulle vara till stor fördel. De penningar, som flyta in genom amorteringar, komma andra redare till godo, och dessa skulle icke få den nyttan af fonden, ifall Riksdagen bifaller motionen. Herr Hildebrand talade äfven om, att rederinäringen behöfver stor hjälp af svenska statsmakten. Jag erkänner, att det är sant. Men tänka vi tillbaka, finna vi, att det är ganska stora summor, som svenska staten under de senare åren offrat till rederinäringens hjälp.

Herr Wallenberg sade, att vi kunde nog icke påvisa någon representant för rederinäringen, som ville träda fram och säga, att han föredroge status quo. Det kan jag verkligen icke säga. Men det har uppgifvits alldeles bestämdt för mig, att många, just småredare från kuststräckorna vid Östersjön, skulle blifva rätt mycket lidande på ett bifall till motionen. De vänta nu på, att de ansökningar om lån, som de ingifvit till statskontoret, skola bifallas, och naturligtvis få de, om motionen bifalles, vänta ännu flera år på att komma i åtnjutande af statens hjälp.

Jag tror för öfrigt icke, att man kan behöfva komma med några namn härvidlag, ty jag tycker, att saken är tydlig och klar.

Herr Nyström: Då man genomläser utskottets motivering för afslag å motionen, så finner man i första stycket ett påstående om, att det här endast är fråga om en öfvergående konjunktur, och att man icke på grund af sådana bör vidtaga ändring i de för helt få år sedan bestämda villkoren för lån från ifrågavarande fond. Nu är emellertid förhållandet, att utskottet uttalade sig med alldeles samma ordalag år 1908. Äfven då ansågs bara en tillfällig konjunktur föreligga. Denna tillfälliga konjunktur har emellertid räckt två år och kommer kanske att räcka många år till. Men då kan man väl icke säga, att konjunkturen är så tillfällig. Under dessa år kunna mycket väl olämpliga amorteringsvillkor verka rent af ruinerande på den näring, som man afsett att gagna. Vidare påstods det, som herrarna hörde, att bestämmelserna tillkommit blott för få år sedan. Såsom redan förut anförts, yrkades redan vid tiden för deras tillkomst från sakkunnigt håll, att länen skulle lämnas med 10 års amortering. Det var först en anmärkning från kommerskollegium, att staten tilläfvventyras på grund af preskriptionsbestämmelserna kunde gå miste om sin rätt, hvilken föranledde, att amorteringstiden begränsades till 8 år. Motionärerna hafva emellertid i en särskild punkt af motionen, refererad i tredje stycket i utskottets betänkande, föreslagit åtgärder, som skola verka skyddande mot preskriptionsfaran.

Den bestämmelse, som motionärerna vilja hafva ändrad, har från början ansetts skadlig och har också verkat skadligt. I 1908 års motion i samma ämne får man veta, att på grund af denna starka amorteringsskyldighet blifva skeppsredarna tvungna att söka sig lån på andra håll och få då ofta betala ända till 8 procents ränta. Då kan man fråga: är det verkligen till någon nytta för rederinärningen att visserligen få lån för några år mot 4 procents ränta men sedan under amorteringstiden nödgas ersätta dessa lån med sådana mot 8 procents ränta? Amorteringstiden är faktiskt 6 år, då under de första 2 åren kapitalafbetalningar icke förekomma. Man kan icke mot redarnas påstående antaga, att närningen är så fördelaktig, att man med afkastningen skulle kunna amortera lånet på så kort tid. Detta har ingen heller påstått, och till följd af dessa regler drifvas redarna att låna på hårda, ja, ruinerande villkor.

Statsutskottets taleman har såsom hufvudargument mot reformen anført, att man genom att förlänga amorteringstiden skulle minska det kapital, som står till rederinärningens förfogande. Men jag vill mot detta fråga: är det verkligen klokare att låna åt många för att sedan efter några år strypa alla eller låna åt några få på sådana villkor, att det blir en verklig hjälp åt detta näringsfång? Jag kan icke anse det vara riktigt att, såsom den siste ärade talaren sade, låna åt en hel mängd småredare, som hafva lust att bygga fartyg men efter några år kanske äro urståndsatta att betala amorteringarna och måste göra sig af med sina fartyg. Det är icke nyttigt för staten eller rederinärningen att låna på det viset, att den, som får lånet, icke har all möjlig nytta af det, så länge han får behålla det. Om man tänker på, hvilka stora understöd i en del främmande länder lämnas rederinärningen i form af byggnadslån, byggnadspremier och sjöfartspremier för att sätta landets handelsflotta i stånd att konkurrera om handeln på hafvet, är det väl icke så orimligt begärdt, då svenska staten en gång gifvit sig in på kursen att också i sin mån gagna sjöfartsnärigen genom lån, att dessa lämnas på sådant sätt, att de verkligen gagna och icke blifva ett medel att skada den näring man vill hjälpa.

Jag yrkar bifall till motionen.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Ett af de hufvudskäl, som den siste ärade talaren hade mot statsutskottets motivering, var att utskottet begagnat samma uttryck som för två år sedan, då en liknande motion var föremål för behandling. Det är sant, att i båda utlåtandena talas om en öfvergående konjunktur, men i båda fallen hafva vi riktat oss mot den motion, som förelegat. När vi för två år sedan talade om en öfvergående konjunktur, hade det en annan innebörd. Då klagades öfver de förfärligt höga räntorna, och vi sade, att man icke kunde därför ändra villkoren för lånen, ty de höga räntetiderna voro ju af öfvergående beskaffenhet. Vi se nu,

Om ändrade villkor för lån från fonden för rederinärningens understödjande.
(Forts.)

Om ändrade
villkor för lån
från fonden
för rederi-
näringens
understö-
jande.
(Forts.)

att statsutskottet var ganska sannspådt, nu talar ingen om 8 procents ränta, ty man kan ju få låna på betydligt billigare villkor. Nej, nu är det fråga om en annan öfvergående konjunktur. Motionärerna hafva skrivit om den allmänna depressionen på fraktmarknaden. Det är mycket beklagligt men också naturligt, att de dåliga tider, som senast rådt, hafva medfört depression på fraktmarknaden. Men vi hysa ganska allmänt den förhoppningen, att de goda tiderna skola snart återkomma, och tecken till en ljusning skönjas redan. Jag antar därför, att fraktmarknaden snart skall blifva bättre. Jag tror, att statsutskottet verkligen haft ganska goda skäl, liksom det hade för två år sedan, att tala om en öfvergående konjunktur.

Herr Wallenberg: Kammaren är nog snart trött på att fara till sjöss på detta sätt, men så länge det finns någon utsikt att ro motionen i land, måste jag begagna mig af den. När jag yttrade mig sist, talade jag icke om konjunkturerna, utan jag eliminerade dem alldeles. Det är sant, att konjunkturerna äro bättre nu än för två år sedan, men icke lär man få dylika lån mot mindre ränta än 6 procent, och det är ju betydligt dyrare än staten lämnar lån för.

Då den ärade statsutskottsledamoten förra gången hade ordet, kom han med ett argument, som alltid fångar en hel del, mig tyvärr också mycket ofta. Han använde ordet »små» och framhöll, att småredare borde tillgodoses. Jag vill då erinra, att det är ett ganska inskränkt antal småredare, som begagna sig af denna fond, därför att den mindre redarinäringen har icke nytta af dylika lån. Det är egentligen den större redarinäringen, som har nytta af dem.

Äfven ett annat skäl användes, nämligen att man genom ett bifall till motionen skulle framkalla framställningar från andra håll, och då skulle detta vara ett prejudikat. Jag har alltid följt en princip — och eftersom vi äro på sjön, ber jag att få anföra densamma — den principen att *benä en fisk i sänder*, och håller alltså före, att denna sak skall behandlas för sig. För öfrigt skall jag be att få upplysa om, att bland de fonder, från hvilka staten lämnar ut lån, och hvilka kunna jämföras med denna, finnes det bara en fond, med afseende å hvilken en begäran i denna riktning kan komma, och det är manufakturförslagslånefonden, ty den har det lika illa ställt, då industrien är dåligt representerad i Riksdagen. Men för lån från odlingslånefonden, som har en annan representation, är amorteringstiden längre. Och gå vi öfver till kommunikationerna till lands, så veta herrarna mycket väl — vi hafva nyss beviljat ett anslag på 7 1/2 millioner kronor att låna ut till enskilda järnvägar — att amorteringstiden för dessa lån är 40 år, att de tre första åren äro räntefria, och att räntan för dessa år betalas först under 38:de, 39:de och 40:de åren. Här gälla, som synes, helt andra villkor, men så äro också dessa intressen representerade inom Riksdagen på ett helt annat sätt än sjöfarten.

Jag hemställer ännu en gång om bifall till motionen, då detta icke kommer att kosta staten något, och staten icke därigenom löper någon ökad risk, men å andra sidan den hjälp staten lämnat blir betydligt mera effektiv.

Om ändrade villkor för lån från fonden för rederi-närings-underskjande.
(Forts.)

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr vice talmannen, hvilken för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, i enlighet med de yrkanden, som under öfverläggningen förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt samt vidare därpå, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och bifalla den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr vice talmannen sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller, hvad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och bifalles den i ämnet väckta motionen.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 54;

Nej — 73.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 6 och 8 innevarande april bordlagda utlåtande nr 28, i anledning af väckta motioner i fråga om anslag till utförande af vissa fiskehamnsanläggningar.

Om anslag till utförande af vissa fiskehamnsanläggningar.

I särskilda inom Riksdagen väckta, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnade motioner hade föreslagits

dels i två likalydande motioner, nämligen nr 15 inom Första kammaren, väckt af friherre *G. Lagerbring* m. fl., och nr 44 inom Andra kammaren, väckt af herr *A. Olsson* i Tyllered m. fl., att

*Om anslag
till utförande
af vissa
fiskehamns-
anläggningar.
(Forts.)*

Riksdagen måtte för sin del besluta om anläggande utan dröjsmål af fiskehamnar vid Smögenholmarna, Grundsund, Hönö-Kläfva, Träslöf och Glommen under villkor, som fiskehamnskommissionen i afgifvet betänkande föreslagit, samt att Riksdagen för detta ändamål måtte för år 1911 anslå sammanlagdt 1,100,000 kronor, hvilka, därest sådant befundes lämpligt, skulle anskaffas genom lån, med rätt för Kungl. Maj:t att af tillgängliga medel redan för innevarande år utanordna halfva detta belopp;

dels i en af grefve A. Wachtmeister inom Första kammaren väckt motion, nr 30, att, därest medel skulle anses böra lämnas till några af de hamnbyggnader, som af förenämnda kommission föreslagits skola tillhöra den första gruppen, Riksdagen ville för sin del besluta om anläggandet utan dröjsmål af fiskehamnar vid Hällevik och Nogersund, och att Riksdagen för detta ändamål måtte för år 1911 anslå sammanlagdt 317,000 kronor, hvilka, därest sådant befundes lämpligt, skulle anskaffas medelst lån med rätt för Kungl. Maj:t att af tillgängliga medel redan för innevarande år utanordna halfva detta belopp;

dels i en likaledes inom Första kammaren af friherre L. De Geer väckt motion, nr 39, att Riksdagen med afslag å de motioner om anslag till vissa fiskehamnar, som väckts dels af friherre Lagerbring m. fl. och dels af grefve Axel Wachtmeister, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida icke skäl kunde föreligga att genom anlitande af lånevägen möjliggöra ett skyndsamt utförande af åtminstone de viktigaste af de utaf fiskehamnskommissionen förordade hamnanläggningarna.

Utskottet hade på anförda grunder hemställt,

- a) att förenämnda, af friherre Lagerbring m. fl. och af herr Olsson m. fl. väckta motioner icke måtte af Riksdagen bifallas;
- b) att Riksdagen icke heller måtte bifalla grefve Wachtmeisters ofvan omförmälda motion; samt
- c) att det i friherre De Geers ofvannämnda motion framställda förslag icke heller måtte vinna Riksdagens bifall.

Punkten a).

Friherre Lagerbring: Statsutskottet har afstyrkt den af mig jämte en del andra ledamöter i denna kammare och medkammaren väckta motionen i fråga om fiskehamnarnas ordnande på skäl, som man kan förstå och som man äfven, tyvärr skulle jag vilja säga, måste respektera. Utskottet har emellertid ansett frågan vara af så stor vikt, att utskottet förklarar, att enligt dess uppfattning åtgärder så snart som möjligt böra vidtagas för att bringa till utförande de af fiskehamnskommissionen förordade fiskehamnarna. För min del anser jag ett sådant uttalande af statsutskottet böra vara ett

tungt vägande skäl för regeringen att omedelbart gripa sig an saken. Det är ju sant, att ett genomförande af fiskehamnskommissionens förslag i sin helhet kräver afsevärda kostnader, och det är särskildt i närvarande tider en stor olägenhet. Men jag föreställer mig, dels att åtskilliga reduktioner skola kunna göras i fiskehamnskommissionens förslag, och dels att de belopp, som kunna komma att beviljas, må kunna fördelas på en afsevärdt lång tid.

Jag anser emellertid, särskildt på grund af statsutskottets uttalande, att såväl motionärerna som fiskarbefolkningen böra kunna känna sig tillfreds med det läge, hvori den viktiga fiskehamnsfrågan nu har kommit, och därför äfven med jämnmod kunna finna sig i, att frågan icke ännu på ett år kommer under Riksdagens pröfning.

Grefve Wachtmeister, Axel: Såsom ju tydligt framgår af min ifrågavarande motion och min motivering därtill, har jag afsett endast att bevaka de blekingska fiskehamnarnas intressen i så måtto, att de icke blifva sämre ställda i förhållande till statsanslag än öfriga hamnar af den kategori, som kommissionen ansett böra placeras i första gruppen. Det är verkligen så med fiskarne, att dessa på de lägre instanserna hafva så få målsmän, som föra deras talan, att det är nödvändigt, att Riksdagen åtager sig deras sak.

Emellertid är jag i likhet med den föregående talaren ytterst tacksam mot statsutskottet för det lofvande uttalande, som statsutskottet afgifvit och har intet yrkande.

Herr Stendahl: Då jag är en af motionärerna i denna viktiga fråga angående fiskehamnar vid västkusten, så får jag upprepa en del af de tungt vägande skäl, som i motionen anförts.

Frågan bör icke falla på formella grunder. Därtill är den alldeles för viktig. Det är ju vanligt, att, om man icke vill hafva en fråga igenom vid det tillfälle, då den kommer fram och är brännande, man söker strypa den med att uppställa formella skäl för att på så sätt slå ihjäl den. De vackra ord, som utskottet velat beledsaga afrättningen med för denna gång, sätter jag det värde på, som jag för min del anser den förtjäna. Denna fråga om fiskehamnar är icke endast viktig för den befolkning, som vid västkusten ifrån hafvet tager sin förnämsta näring under tungt arbete, utan den är äfven en stor ekonomisk fråga för landet. Våra grannar danskarna hafva visat sig vara mera förutseende än vi svenskar. De hafva på västkusten, eller på sin ostkust rättare sagdt, för millioner kronor under senare åren anlagt utmärkta fiskehamnar. I motionen omnämnes, att sillen, som ju är det viktigaste eller det mest gifvande af västkustfisket, på senare år visat tendens att draga sig söderut. Danmark har utom den utmärkta fiskehamnen vid Skagen byggt en fiskehamn på Anholt. Denna fiskehamn ligger utomordentligt väl till för det svenska västkustsillfisket, och det är

Om anslag till utförande af vissa fiskehamnsanläggningar.
(Forts.)

*Om anslag
till utförande
af vissa
fiskehamns-
anläggningar.
(Forts.)*

tämligen säkert, att om ingenting göres från svensk sida och göres hastigt, kommer den danska företagsamheten till att skörda fördelarna af hvad vi själfva bort behålla.

Det är under sådana förhållanden ganska sorgligt, att vi svenskar skola vara så litet företagsamma, att vi skola låta denna viktiga fråga stranda på formella grunder. Är det verkligen i en sådan fråga så viktigt, att regeringen skall vara den första, som kommer med förslag? Är det brådskande, torde det vara lika bra, att enskilda motionärer väcka en viktig fråga.

Den viktiga frågan bör således enligt min mening icke stranda på det formella skälet, huruvida det är regeringen eller enskilda motionärer, som drifva fram den, utan vid bedömandet af densamma måste gälla följande synpunkt: är det verkligen så, att här föreligger ett lufsintresse, är det verkligen så, att det är ett stort ekonomiskt intresse? Ja, är det så, böra vi icke vänta ett år, ty kommen ihåg, mina herrar, att det rinner mycket vatten, medan mjölnaren sover! Vårt land är alldeles för fattigt, för att vi skola kunna sofva bort vår tid i den stora konkurrensen.

Om ni, mina herrar, vilja se, hvad andra länder göra, så kan jag tala om för eder, att jag erhållit från Frankrike, ifrån den stora franska kommission, som har sitt säte i Bordeaux, en skrifvelse, dagtecknad den 14 mars 1910, i hvilken skrifvelse denna kommission riktar en hel del förfrågningar till mig. Kommissionen hade fått mig uppgifven såsom sakkunnig i detta fall, hvilket jag naturligtvis icke är, ehuru jag är mycket intresserad af saken. I skrifvelsen framställes där en hel del förfrågningar, rörande hvad som i Sverige har åtgjorts för att upphjälpa fisket, med afseende å fiskodlingar, med afseende å att lära befolkningen fiskesätt, med afseende å fiskehamnar och annat sådant samt uppgifves det stora och raska arbete man i sådant afseende förehar i Frankrike. Jag har naturligtvis sökt delgifva den sakkunnige på detta område, byråchefen Trybom, denna skrifvelse, men han är för tillfället i Monaco på det stora hafsmuseets invigning, och jag har således icke ännu kunnat vända mig till honom. Denne sakkunnige, byråchefen Trybom, har varit medarbetare i fråga om vår motions tillkomst.

Jag anser, att den ifrågavarande i motionen omnämnda viktiga fråga genast bör bringas till slut i hvad som gäller dess mest brådskande del, och säkert måtte väl vara, att västkustfiskarnas stora lufsintresse, som sammanparas med landets stora ekonomiska intresse, bör behandlas och slutföras så hastigt som möjligt. Därför får jag, herr talman, yrka bifall till motionen, och vill jag för detta bifall äfven åberopa utskottets välvilliga uttalande om motionen.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Den föregående ärade tälaren har ovillkorligen rätt i, att vid behandlingen i Riksdagen af en stor fråga man icke bör låta det verka bestämmande för sig, om den frågan har väckts af enskild motionär eller af Kungl. Maj:t.

Han har äfven rätt däri, att denna fråga om sillfiske och fiskehamnar är synnerligen viktig. Däremot har han enligt mitt förmenande icke rätt, då han säger, att det är af formella skäl, som utskottet afstyrkt motionen. Detta har nämligen utskottet gjort af skäl, som hafva mycket reell innebörd, när utskottet omtalar för Riksdagen, att, sedan frågan väl blifvit beredd, den nu ligger inför Kungl. Maj:t, där den således under den närmaste framtiden kommer att pröfvas och afgöras, för att sedan läggas fram för Riksdagen. Att under sådana förhållanden Riksdagen skulle bifalla en motion utan att veta, hvad den utredningen, som ligger inför Kungl. Maj:t innebär, kan ju icke vara klokt.

Skulle frågan vara så klar, som herr Stendahl nyss ville göra troligt för kammaren, är jag öfvertygad om, att Kungl. Maj:t, som har frågan i hela dess vidd inför sig, icke kommer att underlåta att lägga den redan under denna Riksdags pröfning.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förevarande hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med därunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den af friherre G. Lagerbring m. fl. i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna b) och c).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning af jordbruksutskottets den 6 och 8 i denna månad bordlagda utlåtanden:

nr 42, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under *nionde* hufvudtiteln gjorda framställningar om provisorisk löneroglering för jordbruksdepartementet samt aflöning åt ytterligare en kanslisekreterare och arfvode åt extra föredragande inom samma departement m. m.,

nr 43, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af den till Hanekinds häradshör anslagna kronolägenheten Måshult nr 1 i Skeda socken,

nr 44, i anledning af väckt motion om bildande af en ny odlingslånefond för kronotorpare i Västerbottens och Norrbottens län samt

Om anslag till utförande af vissa fiskehamnsanläggningar.
(Forts.)

nr 45, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ordnande af kreditförhållandena för det mindre och medelstora jordbruket m. m.,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 66, i anledning af Riksdagens år 1909 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1908, och

nr 67, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarna gjorda framställningar om anslag för beredande af extra lönetillägg för år 1910 åt en del tjänstemän och betjänte m. m.

Vid föredragning af Kungl. Maj:ts under dagen aflämnade nådiga proposition till Riksdagen angående uppförande af en byggnad, innehållande lokaler för krigshögskolan med flera institutioner och myndigheter, blef denna proposition på begäran bordlagd.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående beredande af pension från allmänna indragningsstaten åt förre fästningsbyggnadsarbetaren Anders Johansson;

2:o) angående pensioner å allmänna indragningsstaten åt sergeanterna af första klassen vid Hälsinge regemente C. S. T. Winblad von Walter och N. Westberg;

3:o) angående ökad pension åt krigsarkivarien D. T. J. Petrelli;

4:o) angående pension för framlidne rektorn vid tekniska skolan i Stockholm B. V. Adlers änka;

5:o) angående pension å allmänna indragningsstaten till daglönaren vid flottans beklädnadsverkstad i Karlskrona Marie Charlotte Agge; samt

6:o) angående pension å allmänna indragningsstaten till förre fortifikationsarbetaren Sven Johan Magnusson (Jansson).

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående upphörande af Endre pastorats prebendeegenskap;

2:o) angående löne reglering för personalen vid barnmorskeundervisningsanstalterna;

3:o) angående tjänstårsberäkning för vissa rektorer vid statens realskolor;

4:o) angående bildande af en lånefond för befrämjande af handverk och därmed jämförlig mindre industri;

5:o) angående anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gautsträsk;

6:o) angående användande af behållning å extra ordinarie anslaget till fortsättande af arbetena å rikets kustfästningar m. m.; samt

7:o) angående anslag till nedre justitierevisionen å extra stat för år 1911.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts under dagen aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) i fråga om utförande af en försöksundersökning rörande skogarna inom viss del af landet;

2:o) angående öfverlåtelse till Norrtelje stad af viss kyrkoherden i Norrtelje församlings pastorat på lön anslagen jord;

3:o) angående öfverlåtelse till Piteå stad af viss kyrkoherden i Piteå församlings pastorat på lön anslagen jord; samt

4:o) angående försäljning af mark från komministersbostället Tumba nr 2 i Botkyrka socken.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga proposition till Riksdagen med förslag till förordning angående ändrad lydelse af vissa §§ i förordningen angående villkoren för tillverkning af brännvin den 11 oktober 1907.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående reglering af löneförhållandena m. m. vid försäkringsinspektionen; och

Första Kammarrens Prot. 1910. Nr 20.

nr 30, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkt 6 under sjätte hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning angående biträde inom civildepartementet vid beredning af ärenden rörande försäkringsväsendet;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 15, angående förslag till inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Norrköping;

nr 16, angående ändrad lydelse af § 12 bankoreglementet;

nr 17, angående tillägg till 4 mom. 2 punkten af tillämpningsstadgarna till aflöningsstaten för riksbanken; och

nr 18, angående afskrifning af osäkra fordringar vid riksbankens hufvudkontor;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 46, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående en betryggande arrende- och besittningsrätt till småbruk å kronans jordbruksdomäner m. m.;

nr 47, i anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder i syfte att för obemedlade underlätta förvärf af jord från statens domäner till småbruk; samt

nr 48, i anledning af väckta motioner om rätt för arrendator af sådan lägenhet, som afses i kungörelsen den 18 juni 1909 angående upplåtande af odlingslägenheter å kronoparker och öfverloppsmarker i de sex nordligaste länen, att förvärfva äganderätt till lägenheten, äfvensom

Första kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 8, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen med begäran om utfärdande af sådana bestämmelser för begagnande af eldvapen, att den allmänna säkerheten, särskildt på landsvägarna, icke må äfventyras; och

nr 9, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t beträffande omläggning af länsindelningen m. m.

Justerades 13 protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 2,43 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 12 April.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollet för den 4 i denna månad.

Vid föredragning af nedannämnda från Andra kammaren ankomna protokollsutdrag:

nr 275, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande, nr 19, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upphörande af Post- och Inrikes Tidningars utgifvande m. m.; och

nr 279, med delgifning af samma kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande, nr 23, i anledning af väckt motion rörande alkoholmissbrukets motarbetande,

beslöt Första kammaren hänvisa dessa ärenden till sitt tillfälliga utskott nr 1.

Vid föredragning af följande från Andra kammaren ankomna protokollsutdrag:

nr 278, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande, nr 22, angående herr Smeds Lars Olssons m. fl. motion om ändring af 32 § 1 mom. i stadgan för folkskollärareseminarierna i riket; och

nr 281, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande, nr 25, i anledning af väckt motion angående utdelandet till Riksdagens ledamöter af vissa offentliga trycksaker,

beslöt Första kammaren hänvisa dessa ärenden till sitt tillfälliga utskott nr 2.

Kungl. proposition ang. uppförande af en byggnad för krigshögskolan m. fl. institutioner och myndigheter.

Föredrogs Kungl. Maj:ts den 9 innevarande april bordlagda nådiga proposition till Riksdagen angående uppförande af en byggnad, innehållande lokaler för krigshögskolan med flera institutioner och myndigheter.

Herr Clason: Då jag begärt ordet för att yttra mig vid remissen af denna proposition, vill jag genast tillkännagifva, att det icke är för att göra någon invändning mot själfva det förslag om uppförande af en byggnad för krigshögskolan, som förekommer i propositionen, — det förslaget önskar jag tvärtom all möjlig framgång. Men jag har ansett mig skyldig att yttra några ord med anledning af uttalanden, som förekomma i *motiveringen* till detta förslag. Det framgår af dessa, att den nu ifrågavarande byggnaden icke är tänkt att framdeles stå ensam, utan att bredvid den skulle uppföras åtskilliga andra byggnader, af hvilka enligt motiveringen en eller, om man så vill, två skulle uppföras för krigsarkivet — däri inbegripet en mängd regementsarkiv från landsorten, som dock ännu icke äro förenade därmed —, äfvensom för flottans olika arkiv. Propositionen säger visserligen icke med full bestämdhet, att dessa arkivbyggnader skola dit, och det är, försävidt jag förstår, icke heller meningen att nu fatta något fullt bindande beslut om den saken, men propositionen förutsätter det i alla fall såsom möjligt och antagligt, och det är detta som uppkallat mig. Det är nämligen så, att från synpunkten af den arkivvård och den historiska forskning, som denna kammare alltid visat sig mån att främja, måste det sättas mycket stora frågetecken beträffande lämpligheten af en sådan anordning. Och jag vill då förutskicka den anmärkningen, att emellan krigshögskolan å ena sidan och krigsarkivet å den andra förefinnes, såvidt jag vet, icke något som helst vare sig yttre eller inre samband, som skulle göra det nödigt att sammanföra dem på detta sätt på samma tomt. Det är två af hvarandra fullt oberoende och fritt från hvarandra arbetande institutioner.

Jag sade, att från *arkivvårdens* synpunkt stora tvifvelsmål kunna resa sig mot lämpligheten af de tänkta anordningarna. Man möter understundom den uppfattningen, att det väsentligaste och nästan det enda villkoret för en god arkivvård är att få en bra byggnad; sedan skulle allt gå af sig själf. Och eftersom det nu här vore fråga om nya goda byggnader, skulle saken därmed vara klar. Det är emellertid ett stort misstag att se saken på det viset. Bara byggnaderna kunna i fråga om arkivväsendet lika litet som i fråga om någon annan institution eller korporation utöfva en så kraftig verkan. Allt beror i stället på den levande ledningen. Om den är bra, kunna till och med lokalerna få vara ganska skrala; den sköter sig nog ändå, så att till sist det hela blir tillfredsställande äfven med afseende på lokalerna. Man skulle kunna taga hvilket fall som helst af den förskräckliga vanvård på arkivväsendets område, som det senaste århundradet haft att uppvisa, äfven

på det militära området — en vanvård, till hvars afhjälpande Riksdagen mer än en gång på eget initiativ inskridit — och man skulle finna, att det icke är lokalernas bristfällighet, som mest skadat de dyrbara dokumenten, utan att det är bristande sakkunskap vid och bristande tid för deras skötsel, som låtit dem förfaras eller bragt dem i oordning eller, stundom i bästa välmening, stufvat om dem, så, att deras användbarhet blifvit förstörd eller ytterst försvärad. *Innan* man sålunda slår fast principen om ett sådant arkivkomplex där borta, skall man hafva klart för sig, att man där borta kommer att gifva det tillräcklig sakkunnig vård. Annars är åtgärden förfelad. Nu har jag hört sägas, att meningen vore, att man för detta arkivkomplex skulle hafva en krigsarkivarie — om hvilkens utbildning dock intet förnummits — men för öfrigt nöja sig med utbildade biträden. Jag måste då på förhand säga, att en sådan metod kommer med tiden att slå fel. Jag gör härmed ingen anmärkning mot de kårer, från hvilka man måhända tänkt sig kunna hämta denna i arkivvård utbildade personal, men det är nog en gång så, att äfven för arkivvård fordras special-utbildning liksom för allting annat. Och hvad särskildt våra militärer angår, så är jag öfvertygad om, att de hafva en så viktig, vidtomfattande och kräfvande uppgift i det fosterländska försvarets tjänst på sitt egentliga fackområde, att denna mer än tillräckligt tager deras tid och krafter i anspråk, och då bör man icke lägga på dem något annat, för hvilket de icke äro utbildade, och som dessutom skulle splittra deras egentliga verksamhet.

Jag sade, att anordningen äfven ur den *historiska forskningens* synpunkt vore olämplig. Det är helt enkelt så, att all forskning går bäst, om man har forskningsmaterialet så långt som möjligt samladt på ett ställe. Men nu är förhållandet, att en mycket stor del af det arkivmaterial, som behöfves för studier i vår krigshistoria, vare sig till lands eller sjöss och icke minst till sjöss redan förut finnes sammanfördt i riksarkivet, och ur forskningssynpunkt är därför den enda rationella lösningen af frågan den, att äfven de krigshistoriska arkiven förenas inom samma lokal som riksarkivet, gärna om man så vill under särskild afdelningschef; af hvilken man också, om man så vill, kan kräva särskild militär kompetens. En sådan förening af arkivlokaler skulle vara till gagn för all forskning på detta område, således äfven för den betydelsefulla och gagneliga forskning, som på området öfvats och öfvas af militärer. Och hvad speciellt flottans arkiv angår, så är det så, att blott för några få år sedan de sjömilitära myndigheternas egen uppfattning var, att en dylik förening borde komma till stånd, så framt man icke inom flottans nya station kunde få en särskild ny arkivlokal, och tanken på en sådan lokal får man väl nu anse öfvergifven. Men kunde ej en sådan lokal erhållas inom den nya stationen, så uttalade de sig — det var 1902 — för att alla deras arkivalier intill år 1851, det vill säga den långt öfvervägande och största delen, skulle öfver-

Kungl. proposition ang. uppförande af en byggnad för krigshögskolan m. fl. institutioner och myndigheter.
(Forts.)

Kungl. proposition ang. uppförande af en byggnad för krigshögskolan m. fl. institutioner och myndigheter.
(Forts.)

lämnas till en med riksarkivet förenad central arkivdepå. Nu vet jag visserligen, att det kanske redan börjat blåsa andra vindar, men just den omständigheten, att man ena gången menar si och andra gången så, synes mig bland mycket annat också vara ett bevis för, att de egentliga ämbetsmannaplikterna och ämbetsmannaintressena ligga på ett helt annat håll än arkivvårdens.

Till dessa två skäl kommer slutligen ett tredje, som icke är det minst viktiga. Det förhåller sig nämligen så, att frågan öfver hufvud taget om våra arkivförhållanden i hufvudstaden, frågan om våra ämbetsverks arkiv och frågan om eventuell utvidgning af riksarkivet för närvarande är under utredning. På det området kräfvades, såvidt jag kan förstå, med säkerhet nya anordningar. Men det är då mycket möjligt, att om man löser hithörande frågor i ett sammanhang, man kan vinna en *billigare lösning af själfva byggnadsfrågan*, än om man först skulle uppföra en dyrbar arkivbyggnad med ty åtföljande förvaltningslokaler där uppe i kvarteret Kandidaten för de militära arkiven och sedan finge skrida till uppförande af en dyrbar civil arkivbyggnad också med till densamma hörande förvaltningslokaler på ett annat ställe. Det är också tämligen visst, att man för all framtid garanterar sig en *billigare vård*, om man samlar arbetskrafterna på ett ställe, d. v. s. löser frågorna i ett sammanhang och icke lösbryter den ena sidan af saken. Och det är slutligen fullkomligt säkert, att man genom att lösa dem på detta sätt i ett sammanhang får utan att skada något som helst annat intresse en *bättre och mera effektiv arkivvård* än eljest, liksom man också ernår *vida fördelaktigare forskningsförhållanden*.

Jag har velat yttra detta för att till statsutskottet rikta en vördsam anhållan, att utskottet icke vid behandlingen af frågan om uppförande af denna byggnad för krigshögskolan måtte i fråga om arkivbyggnadsprojektet binda sig och Riksdagen på något sätt, som skulle föregripa en föregående utredning af hela arkivfrågan ur allmänna arkiv- och forskningssynpunkter, och jag anhåller, att detta mitt yttrande måtte få åtfölja den kungl. propositionen till statsutskottet.

Efter härmed slutad öfverläggning hänvisades den kungl. propositionen till statsutskottet; och skulle till utskottet jämväl öfverlämnas det i anledning af nämnda proposition inom kammaren nu afgifna yttrandet.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande den 9 innevarande månad bordlagda ärenden, nämligen statsutskottets utlåtanden nr 29 och 30, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 15—18, jordbruksutskottets utlåtanden nr 46—48 äfvensom Första kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden nr 8 och 9.

Herr *Ljungberg* väckte en motion, nr 81, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till riksbanken af den så kallade landshöfdingens trädgård i Kristianstad.

Denna motion föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kam-
maren åtskildes kl. 3,27 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
